PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA GMINY JASTRZĄB NA LATA 2013 – 2016, Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2017 – 2020

JASTRZĄB 2013

SPIS TREŚCI

I WSTĘP I METODYKA 4

1 Podstawa prawna i zakres opracowania 5

II STAN AKTUALNY 8

2 Ogólna charakterystyka gminy Jastrząb 8

3 Ochrona Zasobów Naturalnych 10

3.1 Ochrona przyrody 10

3.1.1 Stan aktualny 10

3.1.2 Uwarunkowania wynikające z innych dokumentów programowych 14

3.1.3 Kierunki działań i działania 15

3.2 Ochrona i zrównoważony rozwój lasów 16

3.2.1 Stan aktualny 16

3.2.2 Uwarunkowania wynikające z innych dokumentów programowych 18

3.2.3 Kierunki działań i działania 20

3.3 Gospodarowanie zasobami wodnymi 21

3.3.1 Stan aktualny 21

3.3.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych 22

3.3.3 Kierunki działań i działania 24

3.4 Ochrona gleb i powierzchni ziemi 24

3.4.1 Stan aktualny 24

3.4.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych 26
3.4.3 Kierunki działań i działania 27
3.5 Racjonalna gospodarka surowcami naturalnymi 27
3.5.1 Stan aktualny 27
3.5.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych 29
3.5.3 Kierunki działań i działania 29
4 Poprawa jakości środowiska 31
4.1 Poprawa jakości powietrza 31
4.1.1 Stan aktualny 31
4.1.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych 36
4.1.3 Kierunki działań i działania 42
4.2 Poprawa jakości wód 44
4.2.1 Stan aktualny 44
4.2.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych 48
4.2.3 Kierunki działań i działania 50
4.3 Gospodarka odpadami 51
4.3.1 Stan aktualny 51
4.3.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych 56
4.3.3 Kierunki działań i działania 58
4.4 Oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych 60
4.4.1 Stan aktualny 60
4.4.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych 62

4.4.3 Kierunki działań i działania 63

5 Edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w ochronie środowiska 64

5.1.1 Stan aktualny 64

5.1.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych 64

5.1.3 Kierunki działań i działania 65

III STRATEGIA DZIAŁNIA 66

6 Strategia ochrony środowiska gminy Jastrząb do roku 2020 66

6.1 Cele i priorytety ekologiczne 66

6.1.1 Cel nadrzędny 66

6.1.2 Ochrona zasobów naturalnych 66

6.1.3 Poprawa jakości środowiska 67

6.1.4 Edukacja ekologiczna społeczeństwa 67

7 Harmonogram realizacji działań na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020 68

IV REALIZACJA ZAŁOŻEŃ PROGRAMU 77

8 Mechanizmy Finansowania Programu Ochrony Środowiska 77

9 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska 84

10 Monitoring realizacji programu 90

11 Literatura 92

I WSTĘP I METODYKA

Gminny Program Ochrony Środowiska jest realizacją Polityki Ekologicznej Państwa. Kontynuuje jej założenia zgodnie z lokalnymi uwarunkowaniami. Obowiązek sporządzania Programu ochrony środowiska dla Gmin nakłada ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn.. zm.). Zgodnie z w/w ustawą Program ochrony środowiska w oparciu o aktualny stan środowiska określa:

- cele ekologiczne;
- priorytety ekologiczne;
- poziomy celów długoterminowych;
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych;
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy i środki finansowe,

zaplanowane na 4 lata z perspektywą na kolejne 4 lata.

Podstawę wyjściową „Programu ochrony środowiska dla gminy Jastrząb na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020" (zwanego dalej Programem) stanowi „Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z Perspektywą do roku 2016" (PEP). Struktura Programu nawiązuje do struktury Polityki Ekologicznej Państwa. Niniejszy dokument jest aktualizacją Programu ochrony środowiska dla gminy Jastrząb. Precyzuje przesłanki PEP, odnosząc je do lokalnych uwarunkowań gminy Jastrząb. Program uwzględnia wyznaczniki wynikające z programów i strategii krajowych oraz wojewódzkich. Jest rozwinięciem celów i kierunków działań wojewódzkiego i powiatowego Programu ochrony środowiska.

Diagnoza stanu środowiska sporządzona została na podstawie, opracowań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie (WIOŚ), danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), informacji otrzymanych z UG w Jastrzębiu i innych instytucji, prac dokumentacyjnych poruszających problematykę ochrony środowiska, odnoszących się do obszaru gminy.

W oparciu o ocenę stanu środowiska gminy Jastrząb oraz uwarunkowania wynikające z innych opracowań, zidentyfikowano zagrożenia i obszary pozwalające wyodrębnić priorytety ekologiczne. Na ich podstawie wyznaczono kierunki działań i cele niezbędne dla poprawy bądź zachowania nienaruszonego stanu środowiska. Doprecyzowaniem założeń jest stworzenie harmonogramu realizacji konkretnych zadań wraz ze sposobem ich finansowania.

1 Podstawa prawna i zakres opracowania

Ważniejsze akty prawne stanowiące podstawę sporządzenia Programu ochrony środowiska:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 ze zm.);
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.);
- ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2008 r. Nr 199, poz. 1227 ze zm.);
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 ze zm.);
- ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (tj. Dz. U. 2012 r., poz. 391);
- ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2013, poz. 21);
- ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 63, poz. 638 ze zm.);
- ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90, poz. 607 ze zm.);

- ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 ze zm.);
- ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. prawo wodne (tj. Dz. U. z 2012 r., poz. 145);
- ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. z 2007 r. Nr 147, poz. 1033);
- ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 Nr 121, poz. 1266 ze zm.);
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2012 r., poz. 647);
- ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2011 r. Nr 12, poz. 59 ze zm.);
- ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858 ze zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r., Nr 163, poz. 981);

  wraz z aktami wykonawczymi.

Podczas opracowania przedmiotowego Programu ochrony środowiska zostały uwzględnione uwarunkowania i założenia zawarte m.in. w poniższych dokumentach:

- „Polityka Ekologiczna Państwa w latach 2009 – 2012 z Perspektywą do roku 2016";
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków (aktualizacja);
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku;
- Projekt Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku;
- Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2007 – 2011 z uwzględnieniem lat 2012 – 2015(aktualizacja);

- Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 roku;
- Projekt Aktualizacji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego;
- Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Szydłowieckiego (aktualizacja);
- Strategia Rozwoju Powiatu Szydłowieckiego (aktualizacja);
- Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Jastrząb na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016;
- Program usuwania azbestu z terenu gminy Jastrząb;
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Jastrząb;
- Polityka spójności Unii Europejskiej 2014 – 2020.

II STAN AKTUALNY

2 Ogólna charakterystyka gminy Jastrząb

Gmina Jastrząb położona jest w wschodniej części powiatu szydłowieckiego, w południowo – zachodniej części województwa mazowieckiego. Od północy graniczy z gminą Orońsko, od wschodu z gminą Wierzbica w powiecie radomskim, od południowego – wschodu z gminą Mirów, od południa z gminą Skarżysko Kościelne w powiecie skarżyskim, od zachodu z miastem i gminą Szydłowiec. Według fizyczno – geograficznego podziału polski gmina Jastrząb położona jest w obszarze Przedgórza Iłżeckiego, będącego częścią Wyżyny Kieleckiej.

Gmina zajmuje powierzchnię ok. 54,79 km^2, co stanowi 11,68% powierzchni powiatu szydłowieckiego. W 2012 r. gminę Jastrząb zamieszkiwało 5250 osób[1]. Administracyjnie podzielona jest na 13 sołectw: Gąsawy Plebańskie, Gąsawy Rządowe, Gąsawy Rządowe-Niwy, Jastrząb, Kolonia Kuźnia, Kuźnia, Lipienice Górne, Lipienice Dolne, Orłów, Nowy Dwór, Śmiłów, Wola Lipieniecka Mała, Wola Lipieniecka Duża. Gmina usytuowana jest w sąsiedztwie trasy krajowej E77 Warszawa – Kraków, przez jej teren przebiega droga wojewódzka nr 727 relacji Klwów - Przysucha - Szydłowiec - Wierzbica.

Różnica wysokości bezwzględnej terenu mieści się w przedziale od ok. 175 m n.p.m. w północnych krańcach gminy do ok. 250 m n.p.m. w okolicach Gąsaw Rzędowych, takie ukształtowanie związane jest z położeniem obszaru w strefie przejściowej między nizinami a pasmem wyżyn. Gmina ma charakter rolniczy, użytki rolne stanowią większą część powierzchni (78,2% powierzchni ogólnej). Produkcja rolna realizowana jest w niedużych gospodarstwach indywidualnych. Ważna funkcja gospodarcza skupia się wokół eksploatacji złóż piaskowca jurajskiego (wydobycie oraz obróbka surowca). Najwięcej przedsiębiorstw funkcjonuje w sektorze usług i budownictwa.

[1] Gus

Gmina Jastrząb położona jest w łódzkiej dzielnicy rolniczo – klimatycznej[2]. Czas trwania okresu wegetacyjnego wynosi ok. 210 dni, klimat ma charakter przejściowy. Średnia roczna suma opadów atmosferycznych wynosi ok. 590 mm.

[2] Gumiński 1951

3 Ochrona Zasobów Naturalnych

3.1 Ochrona przyrody

3.1.1 Stan aktualny

Gmina Jastrząb położona jest na terenie Przedgórza Iłżeckiego. Charakterystyczne dla tego regionu są utwory skalne zbudowane z tzw. piaskowców szydłowieckich, wykorzystywanych w budownictwie. W wyniku pozyskiwania tego surowca, powstało kilka ciekawych odsłonięć geologicznych, jak np. „Łom Podolszański" – nieczynny kamieniołom wgłębny w Śmiłowie. Pozostałe wyrobiska (kamieniołomy), są elementem urozmaicającym krajobraz gminy Jastrząb. Innym urozmaiceniem krajobrazu są wyniosłości terenu np.: *Górnik*, *Ostra Góra*, *Takowa Góra, Konia Góra*.

Cenne walory przyrodnicze występują w dolinach rzek, Szabasówki, w dużej części pokrytej lasami, która ma charakter lokalnego korytarza ekologicznego oraz Śmiłówki. Na Śmiłówce w pobliżu miejscowości Jastrząb i Śmiłów, utworzone są trzy sztuczne zbiorniki wodne. W gminie znajdują się również małe zbiorniki wodne (pow. do 5 ha), pełniące różne funkcje: gospodarczą, nawadniającą, retencyjną czy rekreacyjną, powstałe w sposób naturalny lub sztuczny.

W dolinach rzecznych, wzdłuż rzeki Szabasówki i Śmiłówki oraz u źródlisk Iłżanki występują zbiorowiska szuwarowo – torfowiskowe, charakteryzujące się dużą wartością przyrodniczą, mające także istotne znaczenie poprzez właściwości retencyjne, regulujące poziom wód gruntowych.

Lasy na terenie gminy Jastrząb zajmują powierzchnię 575,6 ha, co stanowi 10,6 % powierzchni gminy. Kompleksy leśne rozmieszone są w sposób rozproszony, poza doliną Szabasówki nie tworzą ciągłej struktury. Fauna i flora gminy Jastrząb jest słabo rozpoznana.

<u>Obszary i obiekty prawnie chronione</u>

Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy przysusko – szydłowieckie

Obszar gminy Jastrząb o powierzchni ok. 403,6 ha na południe od miejscowości Gąsawy Rzędowe stanowi OChK Lasy przysusko – szydłowieckie. Obszar powołany został dla ochrony terenów wyróżniających się krajobrazem o zróżnicowanych ekosystemach,

wartościowych ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Obejmuje kompleks lasów Puszczy Rozwadowskiej i Świętokrzyskiej, z przewagą lasów mieszanych z jodłą, świerkiem, brzozą i bukiem oraz licznymi źródliskami i małymi ciekami wodnymi. Charakterystyczne są mieszane starodrzewia z dużą ilością śródleśnych torfowisk. Na terenie OChk w granicach gminy Jastrząb (bliskim sąsiedztwie Gąsaw Rzędowych) znajdują się źródła rzeki Iłżanki. Południowy kraniec gminy pokrywa się z ważnym krajowym korytarzem ekologicznym.

Pomniki Przyrody

Na terenie gminy znajdują się jeden pomnik przyrody ożywionej. Jest nim dąb szypułkowy o średnicy 205 cm (na wysokości 1,3 m), znajdujący się w centralnej części miejscowości Jastrząb.

W granicach gminy Jastrząb nie znajdują się elementy środowiska przyrodniczego objęte innymi formami ochrony przyrody. Położone w najbliższym sąsiedztwie gminy obszary chronione wymienione zostały poniżej.

Najbliżej położone formy ochrony przyrody (poza granicami gminy Jastrząb):

Obszary Natura 2000:

Lasy Skarżyskie PLH26001 – obszar położony ok. 3 km od granic gminy. Lasy Skarżyskie to teren głównie leśny, zabezpieczający naturalne lasy bukowo-jodłowe o charakterze puszczańskim, jako pozostałość po prastarej Puszczy Świętokrzyskiej. Jest to miejsce występowania wielu gatunków ochronionych roślin i zwierząt.

Pakosław PLH140015 – obszar położony ok. 10 km od granic gminy. Obejmuje największe w Polsce stanowisko języczki syberyjskiej (*Ligularia sibrica*). Stwierdzono także występowanie lipiennika (*Loesela Liparis loeseli*). Oznaczono i rozpoznano tutaj 3 typy siedlisk naturowych: Torfowiska przejściowe i trzęsawiska; Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, Ciepłolubne dąbrowy.

Uroczysko Pięty PLH260012 – obszar położony ok. 15 km od granic gminy. Ostoję stanowią łąki i mokradła z dobrze wykształconymi i zachowanymi siedliskami naturowymi o znaczeniu europejskim. Dzięki zróżnicowaniu siedliskowemu – od bagien po suche skrawki wrzosowisk, obszar cechuje się niespotykaną liczbą gatunków roślin i zwierząt.

Dolina Krasnej PLH260001 – obszar położony ok. 20 km od granic gminy. Obejmuje naturalną, silnie zabagnioną dolinę rzeki Krasnej i jej dopływów, zróżnicowanej pod względem warunków geomorfologicznych i sposobu użytkowania gruntu. Obszar jest miejscem występowania dziewięciu chronionych siedliska przyrodniczych, szczególnie cenne są siedliska nieleśne.

Uroczyska Lasów Starachowickich PLH260038 – obszar położony ok. 20 km od granic gminy. Zabezpiecza duże kompleksy wyżynnego jodłowego boru mieszanego, uznawanego za zbiorowisko endemiczne Polski. Ponadto znajdują się tutaj rozległe płaty fitocenozy grądowej.

Rezerwaty przyrody:

Rezerwat Modrzewiowy w Nadleśnictwie Skarżysko Ciechostowice – oddalony o ok. 15 km od gminy, położony jest na terenie OChK Konecko – Łopusznieńskiego. Rezerwat znajduje się na obszarze naturalnego występowania modrzewia polskiego.

Rezerwat Cisa A – oddalony o ok. 10 km od gminy, położony jest na terenie OChK Konecko – Łopusznieńskiego. Został utworzony w 1953 r. w celu ochrony naturalnych stanowisk występowania cisa, gatunku ustępującego obecnie z naszych lasów, a stanowiącego niegdyś ich stały element składowy.

Rezerwat Cisa B – oddalony o ok. 10 km od gminy położony jest na terenie OChK Konecko – Łopusznieńskiego. Utworzono go w celu ochrony naturalnych stanowisk cisa.

Podlesie – rezerwat przyrody oddalony o ok. 12 km od gminy. Został utworzony w celu ochrony drzewostanu, na powierzchni 195 ha.

Dalejów – rezerwat przyrody oddalony o ok. 18 km od gminy. Powierzchnia rezerwatu wynosi 87,5 ha. Celem ochrony jest zachowanie naturalnych wielogatunkowych drzewostanów z dużym udziałem modrzewia polskiego.

Parki Krajobrazowe:

Suchedniowsko – Oblęgorski Park Krajobrazowy – obszar położony ok. 13 km od granic gminy. Dominują tu siedliska żyznych borów mieszanych, lasów mieszanych wyżynnych wilgotnych i świeżych. Lasy Parku stanowią ostoje wielu gatunków zwierząt.

Sieradowicki Park Krajobrazowy – obszar położony ok. 13 km od granic gminy. Obejmuje zwarty kompleks lasów wschodniej części Puszczy Świętokrzyskiej. Tereny leśne charakteryzują się znacznym zróżnicowaniem siedlisk, składu gatunkowego drzewostanów oraz struktury wiekowej.

Obszary Chronionego Krajobrazu:

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Kamiennej – położony jest ok. 3,5 km od granic gminy. Obszar wyznaczony został ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach (wodnych, lądowych leśnych i nieleśnych), wartościowy ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnieniu funkcji korytarzy ekologicznych. Posiada zróżnicowaną i bogatą bioróżnorodność. Związane jest to z urozmaiceniem czynników środowiskotwórczych: rodzajem podłoża skalnego, ukształtowaniem terenu, glebami, a także działalnością ludzką. Stwierdzono tu wiele gatunków chronionej flory i fauny.

Konecko – Łopuszański Obszar Chronionego Krajobrazu – położony ok. 9 km od granic gminy. Utworzony został w celu ochrony wód podziemnych i powierzchniowych. Spełnia, także rolę klimatotwórczą i aerosanitarną – poprawiając jakość powietrza atmosferycznego. Blisko połowę jego powierzchni zajmują naturalne kompleksy leśne gdzie najczęściej spotykanymi formacjami leśnymi są: bory suche, wilgotne, lasy mieszane, łęgi, olsy. Dominującym drzewostanem jest sosna, świerk, jodła, buk, grab i olsza.

Obszar Chronionego Krajobrazu Iłża – Makowiec – obszar położony ok. 10 km od granic gminy. Obejmuje swym zasięgiem dolinę rzeki Iłżanki przecinająca Wzgórza Iłżeckie. W części środkowej znajduje się największe torfowisko w województwie.

Ochrona Gatunkowa:

Gmina nie była nigdy zinwentaryzowana, pod kątem stwierdzenia występowania gatunków chronionych.

Zieleń gminna i zadrzewienia:

W obrębie gminy Jastrząb zadrzewienia występują w postaci pojedynczych drzew i krzewów lub ich małych skupisk. Zadrzewienia te przybierają formy: przywodne (wzdłuż istniejących cieków i zbiorników wodnych), przydrożne – ciągnące się wzdłuż dróg

(trasy Szydłowiec – Wierzbica, Jastrząb – Gąsawy Rządowe, Lipienice-Kuźnia i inne), śródpolne – głównie południowa część gminy na Obszarze Chronionego Krajobrazu, przyzagrodowe oraz w formie skwerów, zieleńców i cmentarzy.

Zagrożenia:

- ***słabe rozpoznanie zasobów przyrodniczych gminy,***
- ***brak ustanowionych mechanizmów ochrony zasobów przyrodniczych, chociażby o zasięgu lokalnym,***
- ***mała lesistość obszaru gminy, brak ciągłości obszarów leśnych, co uniemożliwia przemieszczanie się niektórych gatunków zwierząt,***
- ***presja rolnictwa na obszary o charakterze naturalnym***

3.1.2 Uwarunkowania wynikające z innych dokumentów programowych

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016:

W zakresie ochrony przyrody zadania wynikające z PEP skoncentrowane są na:

- inwentaryzacji i waloryzacji różnorodności biologicznej, szczególnie na obszarach, na których planowane są inwestycje infrastrukturalne przewidziane do współfinansowania ze środków UE,
- tworzeniu form i obiektów ochrony przyrody, ze szczególnym uwzględnieniem korytarzy ekologicznych, jako miejsc dopełniających obszarową ochronę przyrody,
- tworzeniu spójnych kompleksów leśnych połączonych korytarzami ekologicznymi,
- wypracowaniu metod skutecznej ochrony cennych przyrodniczo zadrzewień przydrożnych oraz terenów zieleni gminnej.

Strategia rozwoju powiatu szydłowieckiego:

Według założeń strategii rozwoju powiatu szydłowieckiego działania gminy i powiatu z zakresu ochrony przyrody i zasobów naturalnych polegają na:

- wspieraniu rozwoju rolnictwa ekologicznego i leśnictwa,
- wspieraniu przez gminę powiatowych inicjatyw w zakresie ochrony środowiska oraz zasobów naturalnych.
- rozwoju z zachowaniem walorów przyrodniczych i kulturowych,

– właściwym wykorzystaniu walorów przyrodniczych i położenia geograficznego do rozwoju turystyki i rekreacji przy zachowaniu zrównoważonego rozwoju

Program ochrony środowiska dla powiatu szydłowieckiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016:

Zgodnie z założeniami Programu, realizacja celu zwiększenia walorów przyrodniczych powiatu, wymaga:

- poprawy w zakresie utrzymania bioróżnorodności (oparta na racjonalnym planowaniu przestrzennym, z uwzględnieniem terenów chronionych obecnych i planowanych),
- bieżący monitoring wszelkich form przyrody chronionej na terenie powiatu (pomniki przyrody, rezerwaty, obszary chronionego krajobrazu), przeciwdziałanie erozji gleb,
- wspieranie powstawania zbiorników małej retencji,
- wzmocnienie ochrony gatunkowej fauny i flory powiatu,
- podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- program zwiększenia lesistości powiatu.

Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r

Jako priorytetowe kierunki działań służące ochronie przyrody, w Programie wskazane zostały:

- ochrona, rozwój i uporządkowanie systemu obszarów chronionych,
- ochrona gatunkowa,
- kształtowanie polityki zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględniającej walory przyrodnicze i krajobrazowe,
- udrażnianie, kształtowanie, odtwarzanie korytarzy ekologicznych (leśnych, rzecznych), umożliwiających przemieszczanie się zwierząt i funkcjonowanie populacji,
- ochrona i rozwój zieleni na terenach zurbanizowanych,
- kształtowanie i promocja postaw prośrodowiskowych.

3.1.3 Kierunki działań i działania w latach 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020

Kierunek działań: Rozpoznanie walorów przyrodniczych i uporządkowanie systemu ochrony przyrody w gminie Jastrząb.

Działania:

- Inwentaryzacja przyrodnicza terenu gminy Jastrząb;
- Wyznaczenie obszarów i elementów środowiska wymagających objęcia formami ochrony przyrody;
- Analiza rozmieszczenia migracji fauny i odtwarzanie lokalnych korytarzy ekologicznych;
- Wdrażanie inicjatyw promujących walory środowiska przyrodniczego gminy Jastrząb;

Kierunek działań: Racjonalna gospodarka przestrzenna i rozwój gminy Jastrząb z uwzględnieniem jej wartości przyrodniczo – krajobrazowych.

Działania:

- Zrównoważony rozwój turystyki i rekreacji poprzez właściwe wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy;
- Propagowanie wśród rolników działań zmierzających do utrzymania trwałych użytków zielonych w ramach zwykłej, dobrej praktyki rolniczej, a także Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego;
- Promowanie agroturystyki i rolnictwa ekologicznego, jako alternatywy dającej obopólne korzyści (zachowanie równowagi ekologicznej, zysk materialny);

Kierunek działań: Dbałość o tereny zieleni gminnej i zwiększanie ich powierzchni

Działania:

- Budowa, modernizacja i pielęgnacja parków i skwerów;
- Utrzymanie terenów zieleni przy drogach gminnych i osiedlowych;

3.2 Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

3.2.1 Stan aktualny

Lasy w gminie Jastrząb zajmują powierzchnię 577,2 ha, co stanowi 10,6 % całkowitej powierzchni. W składzie gatunkowym drzewostanu przeważa sosna, natomiast

w dolinie Szabasówki olcha. Lesistość gminy Jastrząb jest trzykrotnie niższa od lesistości powiatu szydłowieckiego, która wynosi 32,4 %. Na terenie gminy większą część stanowią lasy prywatne 332,0 ha w stosunku do 243,6 ha lasów publicznych. Sytuacja odwrotnie się ma w powiecie szydłowieckim, gdzie udział lasów publicznych w całkowitej powierzchni zalesionej stanowi ok. 69 %. W 2012 r. w gminie Jastrząb zostało zalesionych 18,5 ha, jest to znaczący udział w całkowitej zalesionej powierzchni powiatu w 2012 roku, która wynosiła 24,7 ha. Większe obszary leśne na terytorium gminy Jastrząb znajdują się w sołectwach: Gąsawy Rządowe, Gąsawy Plebańskie, Kuźnia i Wola Lipieniecka oraz wzdłuż doliny Szabasówki.

Na terenie gminy przeważają gleby V i VI klasy przydatności rolniczej. Najsłabsze grunty orne wskutek niskiego i mało wiernego plonowania z ekonomicznego punktu widzenia są dla rolnictwa mało przydatne. Ich zalesienie przynosi efekty produkcyjne po dłuższym czasie, ale dzięki przysługującym na ten cel dotacjom może okazać się nawet doraźnie opłacalne. Jednak, podczas wyznaczania obszarów do zalesień oprócz aspektów ekonomicznych, należy wziąć pod uwagę inne czynniki, zwłaszcza uwarunkowania przyrodnicze jak choćby: kształtowanie ładu przestrzennego, budowanie sieci połączeń ekologicznych. Dlatego planowanie zmiany formy użytkowania terenu wymaga szerszego spojrzenia. Ustalenia w zakresie zalesień powinny opierać się o analizę stanu istniejącego i skutków wprowadzanych zmian.

Uwzględniając niski poziom zalesienia obszaru gminy Jastrząb i znaczny udział w powierzchni gminy gleb V i VI klasy, o dużym potencjale pod zalesienie oraz obszary przeznaczone do rekultywacji w kierunku leśnym i aspekty ekonomiczne. Dodatkowo mając na względzie, funkcję rekreacyjno – wypoczynkową lasów i zadrzewień. Celowe wydaję się opracowanie lokalnego programu zalesień, który byłby uszczegółowieniem i realizacją założeń dokumentów strategicznych, szczególnie „Programu zwiększania lesistości dla Województwa Mazowieckiego". Natomiast w praktyce dokumentami wskazującymi obszary przeznaczone pod zalesienia na terenach gminy powinny być: studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, plany zagospodarowania przestrzennego oraz decyzje o warunkach zabudowy. W niniejszym dokumencie sformułowano kierunki działań służące racjonalnemu rozwojowi lasów i zadrzewień na terenie gminy Jastrząb.

Zagrożenia:

- ***niski poziom zalesienia powierzchni gminy, w stosunku do powierzchni powiatu,***
- ***brak programu zalesień obszaru gminy,***
- ***nie wyznaczanie terenów przeznaczonych pod zalesienia podczas planowania przestrzennego,***
- ***słabe zagospodarowanie w kierunku leśnym gruntów mało przydanych rolniczo,***
- ***mały udział powierzchni zadrzewionych powoduje zbytnie narażenie gleby na działanie erozji wodnej i wietrznej oraz zmniejszenie retencji wodnej***
- ***zaśmiecanie lasów, dewastacyjna działalność człowieka***

3.2.2 Uwarunkowania wynikające z innych dokumentów programowych

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016:

W perspektywie średniookresowej zakłada się dalsze prace w kierunku racjonalnego użytkowania zasobów leśnych przez kształtowanie ich właściwej struktury gatunkowej i wiekowej, z zachowaniem bogactwa biologicznego.

Kierunki działań:

- tworzenia spójnych kompleksów leśnych połączonych korytarzami ekologicznymi,
- utrzymanie znacznej retencji wodnej i jej powiększenie,
- zwiększenie różnorodności genetycznej i gatunkowej biocenoz leśnych.

Strategia rozwoju powiatu szydłowieckiego:

Jednym z celów strategicznych polityki rozwoju powiatu szydłowieckiego jest wzrost spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej powiatu w warunkach zrównoważonego rozwoju poprzez wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji. Uwarunkowania środowiska przyrodniczego pozwalają na uprawianie turystyki kwalifikowanej – pieszej i rowerowej. Duże szanse na rozwój posiadają gospodarstwa agroturystyczne. W ramach polityki rozwoju, na terenie gminy Jastrząb planuje się stwarzać przestrzeń dla ożywienia turystyki przez zwiększenie i zagospodarowanie powierzchni leśnych i rozwój leśnictwa.

Program ochrony środowiska dla powiatu szydłowieckiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016:

Celem programu w zakresie zalesień jest ochrona zasobów leśnych poprzez rozwijanie trwale zróżnicowanej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, dzięki racjonalnemu użytkowaniu zasobów leśnych, kształtowaniu właściwej struktury lasów (gatunkowej i wiekowej), zrównoważonego wykorzystania gospodarczego z zapewnieniem: bogactwa biologicznego, wysokiej produkcyjności, potencjału regeneracyjnego.

Działania podejmowane w ramach realizacji programu polegają na:

- propagowaniu zalesień gleb niższych klas,
- opracowaniu programu zwiększania lesistości z harmonogramem realizacji,
- nasadzenia w rejonach o podwyższonym natężeniu hałasu, jako bariera dźwiękochłonna.

Program zwiększania lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020:

Bazując na rozpoznaniu uwarunkowań przyrodniczych i społeczno – gospodarczych w programie nakreślono wizję systemu obszarów leśnych regionu oraz wskazano przestrzeń, w obrębie której gminy powinny rozważać zmiany przeznaczenia gruntów w tym zakresie. Efektem końcowym wykonania programu jest wyznaczenie obszarów rekomendowanych do zwiększania powierzchni gruntów zalesionych i zadrzewionych uszczegółowionych do poziomu jednostek terytorialnych o charakterze lokalnym (gmin). Wielowariantową analizę wyboru obszarów rekomendowanych do zwiększania powierzchni gruntów zalesionych i zadrzewionych oparto na 16 aspektach (celach, funkcjach). Niezależnie uwzględniono cele dla których fragmenty województwa powinny być wyłączone z planowania zalesień. Poniżej przedstawiono te, które należy rozważać w odniesieniu do terenu gminy Jastrząb:

- zwiększanie udziału gruntów zalesionych w gminach o bardzo niskim udziale lasów,
- zwiększenie udziału gruntów zalesionych w obszarach chronionego krajobrazu,
- poprawa struktury ekologicznej poprzez tworzenie sieci leśnych powiązań przyrodniczych,
- ograniczanie erozji wodnej,
- wzmożenie opadu i retencji we wnętrzach wysoczyzn,

- przeciwdziałanie eutrofizacji wód,
- ochrona zasobów wód podziemnych,
- poprawa opłacalności ekonomicznej zagospodarowania gruntów,
- ograniczenie dyspersji zanieczyszczeń i hałasu wzdłuż dróg i linii kolejowych, ochrona dróg przed zawiewaniem śniegu, spowolnienie topnienia śniegu,
- ochrona źródlisk przez poprawę warunków ich zasilania.

Na terenie gminy Jastrząb znajdują się grunty przeznaczone do zwiększenia udziału powierzchni zalesionych jako II i III priorytet.

3.2.3 Kierunki działań i działania w latach 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020

Na podstawie aktualnego stanu i uwarunkowań wynikających z dokumentów programowych sformułowano kierunki działań i działania w zakresie zwiększania lesistości i ochrony lasów.

Kierunek działań: Realizacja założeń Programu zwiększania lesistości Województwa Mazowieckiego na terenie gminy Jastrząb

Działania:

- Zwiększenia udziału powierzchni zalesionych na terenie gminy

Kierunek działań: Racjonalne gospodarowanie i ochrona zasobów leśnych jako przestrzenni dla funkcjonowania i rozwoju turystyki

Działania:

- Przygotowanie infrastruktury, umożliwiające bezpieczne korzystanie z przestrzeni leśnej przez turystów
- Usuwanie nielegalnych wysypisk śmieci

3.3 Gospodarowanie zasobami wodnymi

3.3.1 Stan aktualny

Wody powierzchniowe

Gmina Jastrząb położona jest w zlewniach rzek Szabasówki i Iłżanki. Szabasówka jest dopływem Radomki, która wpada do Wisły. Jej zlewnia zajmuje przeważającą część gminy. Niewielką południową część zajmuje zlewnia Iłżanki (teren sołectwa Gąsawy Rządowe), jest to początkowy odcinek cieku, tu zlokalizowane są jego źródła. Głównymi ciekami gminy jest Szabasówka oraz jej dwa dopływy Śmiałówka oraz Dopływ z Kurkoci. Największym zbiornikiem wodnym jest zalew w Jastrzębiu o powierzchni ok. 10 ha. Oprócz tego na terenie gminy istnieje kilka małych zbiorników o łącznej powierzchni ok. 10 ha.

Wody Podziemne

Na terenie gminy występują dwa użytkowe piętra wodonośne: czwartorzędowe i jury. Piętro jury dzieli się na poziomy wodonośne: jury górnej, jury środkowej, jury dolnej. Poziom wodonośnych jury górnej zbudowany z wapieni i margli, podrzędnie piaskowców, występuje na głębokości od kilku do 50 m. Miąższość poziomu wynosi ok. 20 – 70 m. Poziom wodonośny jury środkowej, zbudowany jest z piaskowców przewarstwionych mułowcami i iłowcami. Strop poziomu występuje na głębokości ok. 13 – 50 m, a jego miąższość wynosi od kilku do kilkudziesięciu metrów. Poziom wodonośny jury dolnej tworzą piaskowce przewarstwione mułowcami i iłowcami. Strop poziomu występuje na głębokości od kilku do stu metrów, a jego miąższość wynosi ok. 10 – 50 m. Zasilanie piętra jurajskiego odbywa się przez infiltrację opadów atmosferycznych, bezpośrednią na wychodniach warstw wodonośnych, lub pośrednią poprzez nakład osadów czwartorzędowych. Piętro wodonośne w utworach czwartorzędowych ma znaczenie podrzędne względem poziomów jurajskich. Zbudowane jest z jednego poziomu wodonośnego w piaskach i żwirach. Występowanie ograniczone jest głównie do dolin rzecznych. Wody podziemne odpływają w różnych kierunkach i drenowane są przez główne cieki obszaru Szabasówkę i Śmiłówkę.

Zagrożenia:

- ***nadmierne rozdysponowanie zasobów wód powierzchniowych i podziemnych,***
- ***osuszanie terenów mokradłowych, melioracje,***
- ***pozyskiwanie obszarów podmokłych na cele rolnicze,***

- ***odpływ wód podskórnych i obniżenie lustra wód gruntowych,***
- ***brak uwzględniania problematyki ochronnych zasobów wodnych w procesie planowania przestrzennego***

3.3.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016:

Racjonalizacja gospodarowania zasobami wód powierzchniowych i podziemnych oraz samofinansowanie gospodarki wodnej, jest podstawowym celem średniookresowym PEP. Głównym zadaniem jest zwiększenie oszczędności zasobów wodnych na cele konsumpcyjne, zwiększenie retencji wodnej oraz skuteczna ochrona wód podziemnych i powierzchniowych. W celu realizacji wynikających z PEP założeń, odnoszących się do lokalnych uwarunkowań gminy, wymienić można następujące kierunki działań:

- modernizację systemów melioracyjnych przez zaopatrzenie ich w urządzenia piętrzące wodę, umożliwiające sterowanie odpływem,
- działania służące ochronie GZWP,
- działania edukacyjno–promocyjne, propagujące zachowania sprzyjające oszczędzaniu wody,
- realizacja projektów z środków Programu Operacyjnego, mających na celu zapewnienie odpowiedniej ilości zasobów wodnych.

Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020:

Zgodnie z założeniami SRWM zadania niezbędne do realizacji z zakresu gospodarki wodnej dotyczy w szczególności:

- budowy zbiorników retencyjnych w ramach przeciwdziałania deficytowi wodnemu,
- ochrony wód podziemnych.

Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego

Jednym z podstawowych działań w ramach programu małej retencji powinna być odbudowa zniszczonych systemów melioracyjnych, umożliwiająca zatrzymywanie w korytach rowów wód roztopowych i opadowych. Dotyczy to obszarów mokradłowych pozostających w rolniczym użytkowaniu, gdzie powinno się dążyć do utrzymywania

wysokich stanów wód gruntowych poprzez regulację odpływu z sieci melioracyjnej – zarówno w celu zwiększania retencji jak i ochrony walorów przyrodniczych ekstensywnie użytkowanych łąk na glebach hydrogenicznych. Użytkowane, nawet częściowo, zdegradowane mokradła powinny podlegać działaniom rewitalizacyjnym i być oddane w ekstensywne użytkowanie rolnicze. Natomiast w przypadku braku zainteresowania rolników użytkowaniem terenu, należy zalecać i wspomagać działania o charakterze renaturyzacyjnym, przywracające pierwotne procesy bagienne. Realizacja zalesień w istotnym stopniu będzie oddziaływać na zwiększenie retencyjności. Oprócz obszarów leśnych na strukturę bilansu wodnego znaczący wpływ mają zadrzewienia i rozproszone, nawet bardzo niewielkie, zbiorniki śródpolne i oczka wodne. Zbiorniki takie mogą być tworzone w lokalnych zagłębieniach terenowych, zasilane wodami roztopowymi, opadowymi, a także wodami z systemów drenarskich. Zbiorniki takie są bardzo istotne dla przyrodniczych i krajobrazowych funkcji terenu. Zwiększanie retencyjności można uzyskać również w drodze renaturyzacji koryt rzecznych i ich dolin. Renaturyzacja cieków jest najbardziej celowa tam, gdzie zostały one znacząco przekształcone. Dla przyrodniczego funkcjonowania rzek istotne jest utrzymanie bądź przywracanie ich łączności z terenami zalewowymi. Działania w tym zakresie obejmują m.in. pozostawienie kształtowania koryta cieków naturalnym procesom erozji i akumulacji.

Przy braku działań zapobiegawczych, wiele obszarów mokradłowych w niedalekiej przyszłości zmniejszy swój areał bądź ulegnie całkowitej degradacji. Istotne jest zabagniania nieużytkowanych rolniczo odwodnionych siedlisk z glebami organicznymi. Kluczowym zadaniem prac renaturyzacyjnych jest zwiększenie uwilgotnienia siedlisk poprzez przywrócenie dawnego reżimu wodnego. Problematyka ochrony obszarów mokradłowych powinna być uwzględniana w planach zagospodarowania przestrzennego.

W programie małej retencji jako mokradła cenne w zwiększaniu zdolności retencyjnej zlewni na terenie gminy Jastrząb, wymagające działań ochronnych, uznana została dolina rzeki Szabasówki.

3.3.3 Kierunki działań i działania w latach 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020

Kierunek działań: Działania służące racjonalnemu gospodarowaniu zasobami wodnymi

Działania:

- Podejmowanie inicjatywy przebudowy sieci melioracyjnej i miejscowej renaturyzacji odcinków rzek i dolin rzecznych;
- Utrzymanie, modernizacja i budowa małych zbiorników wodnych mających charakter retencyjny, stosowanie zabiegów agromelioracyjnych;

3.4 Ochrona gleb i powierzchni ziemi

3.4.1 Stan aktualny

Gminę Jastrząb pokrywają mało wartościowe gleby mineralne właściwe, wytworzone z piasków gliniastych na glinach i glin spiaszczonych oraz piasków słabogliniastych. Przeważającą część stanowią gleby pseudobielicowe i gleby brunatne wyługowane. Gleby hydrogeniczne występują lokalnie wzdłuż cieków, głównie w dolinie Szabasówki.

Klasyfikacja bonitacyjna gleb

Gleby gminy charakteryzuje umiarkowana przydatność rolnicza z wyraźną przewagą gleb słabej jakości V–VI klasy bonitacyjnej oraz niewielką ilością gleb klas III i IV. Są to w znacznej części gleby kompleksu żytniego dobrego i żytniego słabego oraz żytniego bardzo dobrego (przenno – żytniego), występujące w okolicach miejscowości: Wola Lipieniecka, Kuźnia, Kolonia Kuźnia.

Użytki rolne według klas bonitacyjnych w gminie Jastrząb

Klasa	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz
Powierzchnia[ha]			40	467	588	1162	1431	76

Użytkowanie rolnicze gleb

Powierzchnia gospodarstw prowadzących działalność rolniczą wynosi 22464,37 ha, z czego użytków rolnych w dobrej kulturze jest 1776,81, w tym: pod zasiewami 1255,16 ha, grunty ugorowane 121,92 ha; sady 19,72 ha; łaki trwałe 338,46 ha; pastwiska trwałe 28,29 ha;

ogrody przydomowe 13,26 ha. Do podstawowych upraw w gminie zaliczają się zboża – głównie żyto, pszenżyto oraz ziemniaki.

Zakwaszenie gleb

Według mapy zakwaszenia gleb województwa, na terenie gminy Jastrząb dominują gleby o odczynie kwaśnym (4.5 do 5.5 pH) i bardzo kwaśnym (pon. pH 4.5) głównie w południowej części gminy (sołectwa Gąsawy Rządowe i Gąsawy Plebańskie). We wschodniej i północno wschodniej części występują gleby lekko kwaśne (5.5 do 6.5 pH), wąski pas przy wschodniej granicy zajmują gleby o odczynie obojętnym.

Monitoring gleb

Badania zanieczyszczenia gleb wykonane przez Instytut Uprawa Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach na potrzeby opracowania mapy glebowo rolniczej województwa, nie wykazały na terenie gminy stężenia w glebie metali ciężkich przekraczającego wartości naturalne. Duża część gleb gminy zakwalifikowana został jako gleby marginalne posiadające wadliwość ograniczającą ich wykorzystanie w produkcji rolniczej. Spowodowane jest to zakwaszenie gleb oraz niedostatkiem próchnicy, które są istotniejszymi zagrożeniami dla jakości gleb niż poziom potencjalnie toksycznych zanieczyszczeń.

Grunty zdewastowane i zdegradowane

Grunty zdewastowane to takie, które utraciły swoją zdolność użytkową. Na obszarze gminy, jako priorytetowe, rekultywacji wymagają tereny poeksploatacyjne, nieczynne wyrobiska, powstałe na skutek wydobycia kopalin, głównie żwiru, piasku, a także piaskowca. Rekultywacja tych gruntów, przeprowadzana powinna być w kierunku leśnym. W mniejszym stopniu rekultywacji wymagają tereny zdegradowane na skutek rolniczego użytkowania gruntów, gdzie powodem degradacji jest zakwaszenie gleby i niska zawartość lub brak warstwy humusowej. Uwagę należy zwrócić na obszary potencjalnie zagrożone erozją wodną, będące pochodną wrażliwości poszczególnych typów gleb na spłukiwanie powierzchniowe i spadków terenu. Kolejnym obszarem, szczególnie narażonym na degradację są tereny wodno – błotne, których osuszanie (melioracja) prowadzi do utraty ich funkcji i właściwości. Długotrwałe zabiegi melioracyjne, powodują nieodwracalne zmiany, przyspieszające proces zanikania mokradeł.

Zagrożenia:

- ***degradacja terenów poeksploatacyjnych, wolny proces rekultywacji tych terenów***
- ***wzrost zakwaszenia gleb,***
- ***duży udział gleb mineralnych, niedostateczny poziom warstwy humusowej w znacznej części gleb,***
- ***przewaga gleb słabej jakości, mała retencyjność,***
- ***erozja wodna wywołana spływami powierzchniowymi,***
- ***zabiegi melioracyjne powodujące osuszanie obszarów podmokłych***

3.4.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016:

Głównymi celami PEP w zakresie ochrony powierzchni ziemi:

- rozpowszechnienie dobrych praktyk rolnych i leśnych, zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- przeciwdziałanie degradacji terenów rolnych, łąkowych i wodno-błotnych przez czynniki antropogeniczne,
- zwiększenie skali rekultywacji gleb zdegradowanych i zdewastowanych, przywracających im funkcję, przyrodniczą, rekreacyjną lub rolniczą,
- promocja rolnictwa ekologicznego i rolnictwa integrowanego,
- waloryzacja terenów pod względem ich przydatności do produkcji zdrowej żywności oraz promocja takiej żywności.

Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r

Jako priorytetowe kierunki działań służące ochronie powierzchni ziemi i gleb, w Programie wskazane zostały:

- ograniczenie zmian przeznaczenia wartościowych powierzchni gruntów rolnych przez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego,
- realizacja programu rolnośrodowiskowego,

- wykorzystanie walorów środowiska i rozwój ekologicznego rolnictwa,
- rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych, przywracająca im funkcje przyrodnicze, rekreacyjne lub rolne,
- upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych,
- rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych, przywracająca im funkcje przyrodnicze, rekreacyjne lub rolne.

3.4.3 Kierunki działań i działania w latach 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020

Kierunek działań: Ochrona gleb użytkowanych rolniczo

Działania:

- Inicjatywa zalesień gleb o najniższych klasach bonitacyjnych;
- Wpieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego;
- Realizacja programu rolnośrodowiskowego na terenie gminy;
- Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej wśród rolników;

Kierunek działań: Ochrona powierzchni ziemi, odzyskiwanie terenów zdegradowanych i zdewastowanych

Działania:

- Rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych, przywracająca im funkcje przyrodnicze, rekreacyjne lub rolne;
- Wprowadzania nasadzeń drzew i krzewów na gruntach nie użytkowanych rolniczo;

3.5 Racjonalna gospodarka surowcami naturalnymi

3.5.1 Stan aktualny

Udokumentowane złoża kopalin na terenie gminy Jastrząb, występują w Śmiłowie są to złoża piaskowców szydłowieckich, eksploatowane na szerszą skalę, oraz złoża pisaków i pospółek występujące w okolicy miejscowości Gąsawy Rządowe. Dodatkowo w gminie występują obszary rozpoznania geologicznego złóż: piasku i żwiru czwartorzędowego, surowców węglanowych i ilastych, rud żelaza oraz torfu.

Zasoby surowców naturalnych

Piaskowce

Największe znaczenie gospodarcze z kopalin gminy Jastrząb mają znajdujące się w Śmiłowie złoża tzw. piaskowców szydłowieckich. Mają one zastosowanie jako materiał budowlany, są wykorzystywane do produkcji bloków, płyt, kamienia murowego i innych elementów budowalnych, jak i w budownictwie drogowym. Oprócz piaskowców szydłowieckich na terenie gminy udokumentowano złoże piaskowców Podolszańskich, którego zagospodarowanie zostało zaniechana.

Kruszywa naturalne

Kruszywo naturalne występuje niemal na całym terenie gminy w postaci piasków drobno, średnio i gruboziarnistych. Utwory piaszczyste w postaci piasków średnio i gruboziarnistych z soczewkami pospółek udokumentowane zostały w rejonie Gąsaw Rządowych, złoża te są stosowane w budownictwie ogólnym. Na terenie gminy występują także pospółki i żwiry, otoczaki piaskowców, kwarcu, wapieni, a także skały magmowe i metamorficzne. Udokumentowane złoża kruszywa mogą być wykorzystywane dla celów budowlanych.

Ruda żelaza

W środkowej części gminy występują złoża rud żelaza o niewielkich miąższości warstw wahającej się w granicach od 0,1 – 0,2 m. Piaski żelaziste udokumentowane są w złożu Rogów – Jastrząb. Parametry złoża i kopaliny nie spełniają warunków umożliwiających ich zagospodarowanie.

Ponadto na terenie gminy Jastrząb występują w niewielkich ilościach torfy wytworzone z torfów trzcinowych, torfów drzewnych i mszystych, rozpoznane w dolinie rzeki Szabasówki. Jak również iły piaszczyste środkowo – jurajskie oraz gliny czwartorzędowe, które nie mają większego znaczenia gospodarczego i nie są eksploatowane.

Zagrożenia:

- ***degradacja terenu na skutek wydobycia kopalin, słaba rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych,***
- ***nielegalne wydobywanie kopalin,***

- ***brak w procesie planowania przestrzennego ujmowania zagadnień gospodarki surowcami naturalnymi z uwzględnieniem ochrony środowiska***

3.5.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016:

Racjonalizacja zaopatrzenia w kopaliny i wodę z zasobów podziemnych oraz otoczenie ich ochroną przed ilościową i jakościową degradacją jest priorytetowym założeniem PEP w zakresie gospodarki zasobami geologicznymi.

Aby zrealizować przyjęty cel konieczne jest:

- ograniczenie presji wywieranej na środowisko podczas prowadzenia prac geologicznych i eksploatacji kopalin,
- eliminowanie nielegalnej eksploatacji kopalin,
- wzmocnienie ochrony niezagospodarowanych złóż kopalin w procesie planowania przestrzennego.

Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r:

Uwarunkowania wynikające z wojewódzkiego programu odnoszą się do kierunku działań polegającego na monitoringu i kontroli kopalin. Przyjęte działania polegają na:

- ograniczeniu nielegalnej eksploatacji kopalin,
- kontroli realizacji koncesji na wydobywanie kopalin ze złóż.

3.5.3 Kierunki działań i działania w latach 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020

Kierunek działań: Minimalizacja presji wywieranej na środowisko przez eksploatację kopalin

Działania:

- Inicjatywa i wsparcie odpowiednich podmiotów w zakresie rekultywacji wyeksploatowanych wyrobisk i innych terenów zdegradowanych na skutek wydobycia kopalin;

Kierunek działań: Racjonalizacja gospodarowania surowcami

Działania:

- Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin;
- Kontrola działalności w zakresie pozyskiwania surowców naturalnych;

4 Poprawa jakości środowiska

4.1 Poprawa jakości powietrza

4.1.1 Stan aktualny

Emisja zanieczyszczeń

Pogorszenie jakości powietrza powoduje emisja zanieczyszczeń pochodząca ze źródeł: punktowych, powierzchniowych i liniowych.

Emisja ze źródeł powierzchniowych (niska emisja): Emisja zanieczyszczeń pochodząca z ogrzewania indywidualnego gdzie jako podstawowe paliwo zużywany jest węgiel, a jako źródło grzewcze używane są kotły o niskiej sprawności. Do powietrza emitowane są dwutlenek siarki, tlenek azotu, sadza, tlenek węgla i węglowodory aromatyczne, jednak największy problem stanowi emisja pyłu z sektora bytowego. Głównymi źródłami powierzchniowymi zanieczyszczeń na terenie gminy Jastrząb są: gospodarstwa domowe; sektor usług i użyteczności publicznej (*handel hurtowy, handel detaliczny, punkty usługowe, gastronomia, instytucje finansowe, administracja publiczna, szkoły, przychodnia zdrowia*); rolnictwo (*spalanie pozostałości rolniczych, hodowla zwierząt, stosowanie nawozów*) .

Emisja ze źródeł liniowych: Emisja pochodząca z ruchu drogowego. Ze środków komunikacji do powietrza emitowane są głównie: tlenki azotu, pyły, węglowodory aromatyczne i tlenek węgla. Emisja liniowa powstaje z procesów spalania paliw w pojazdach oraz w trakcie towarzyszących ruchowi zjawisk (ścieranie nawierzchni dróg, opon, okładzin), a także w wyniku unosu pyłu z dróg. Zły stan dróg i wzrost natężenia ruchu drogowego powodują zwiększenie emisji zabrudzeń z jezdni i spalin. Głównymi źródłami liniowymi zanieczyszczeń na terenie gminy Jastrząb są: Droga krajowa nr 7 (E77), Droga wojewódzka nr 727, drogi powiatowe i gminne. W 2010 i 2011 r. wykonano przebudowę drogi gminnej w m. Gąsawy Plebańskie oraz drogi dojazdowej do gruntów rolnych w m. Gąsawy Rządowe Niwy i Lipienice Dolne. W tych samych latach wybudowano ciąg pieszo – rowerowy w m. Jastrząb.

Emisja ze źródeł punktowych (źródła przemysłowe): Jest to emisja zorganizowana, pochodząca z działalności przemysłowej (*kotłownie, instalacje technologiczne*). Źródła przemysłowe wprowadzają do powietrza substancje gazowe i pyłowe oraz związki

organiczne, nieorganiczne, metale ciężkie i substancje specyficzne. Na terenie gminy Jastrząb nie ma dużych zakładów przemysłowych, źródłami zanieczyszczeń w tej grupie są: odkrywkowa kopalnia piaskowca w Śmiłowie, kopalnia wapieni w Wierzbicy, kopalnie kruszyw naturalnych w Gąsawach Rządowych. Ze względu na specyfikę działalności emisja sprowadzała się będzie do emisji zanieczyszczeń ze spalania paliw w silnikach pracujących maszyn oraz emisji pyłu unoszącego się w trakcie procesu wydobywczego.

Ocena jakości powietrza

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ) w Warszawie, dokonał w 2012 r. oceny jakości powietrza atmosferycznego w województwie mazowieckim. Ocenę wykonano według kryteriów dotyczących ochrony zdrowia w 4 strefach województwa (aglomeracja warszawska, miasto Radom, miasto Płock, strefa mazowiecka) oraz kryteriów określonych w celu ochrony roślin w 1 strefie (mazowieckiej). Podstawą klasyfikacji stref w rocznej ocenie jakości powietrza są wartości poziomów określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. z 2012 r. poz. 1031).

W wyniku klasyfikacji, w zależności od analizy stężeń w danej strefie, można wydzielić następujące klasy stref:

1. Dla substancji dla których określone są poziomy dopuszczalne lub docelowe:

- klasa C – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne i poziomy docelowe,
- klasa B – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji (tylko dla PM2,5),
- klasa A – stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych.

2. Dla substancji dla których określone są poziomy celu długoterminowego:

- klasa D1 – stężenia ozonu i współczynnik AOT40 nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,

- klasa D2 – stężenia ozonu i współczynnik AOT40 przekraczają poziom celu długoterminowego.

3. Dla substancji dla których określone są poziomy docelowe:

- klasa A – stężenia PM2,5 na terenie strefy nie przekraczają poziomu docelowego,
- klasa C2 – stężenia PM2,5 przekraczają poziom docelowy[3].

W województwie mazowieckim w ocenie jakości powietrza w 2012 r. wykorzystano wyniki pomiarów z 14 stacji pomiarowych automatycznych i manualnych, pomiary wykonywane były metodykami referencyjnymi. Do oceny wykorzystano również metody modelowania matematycznego.

Gmina Jastrząb należy do strefy mazowieckiej, na terenie gminy, ani w powiecie szydłowieckim nie były prowadzone pomiary stężeń substancji. Do określenia przestrzennego rozkładu stężeń substancji w powietrzu podczas oceny zastosowano modelowanie matematyczne.

Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń, uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony zdrowia

Lp.	Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy													
			SO_2	NO_2	CO	C_6H_6	PM10	PM2,5	PM2,5	Pb	As	Cd	Ni	B(a)P	O_3	O_3
1	aglomeracja warszawska	PL1401	A	C	A	A	C	C	C2	A	A	A	A	C	A	D2
2	miasto Radom	PL1403	A	A	A	A	C	C	C2	A	A	A	A	C	A	D2
3	miasto Płock	PL1402	A	A	A	A	C	C	C2	A	A	A	A	C	A	D2
4	strefa mazowiecka	PL1404	A	A	A	A	C	C	C2	A	A	A	A	C	A	D2

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2012 WIOŚ w Warszawie

[3] Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2012 WIOŚ w Warszawie

Wynikowe klasy stref dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych pod kątem ochrony roślin

Lp.	Nazwa stref	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń w strefie		
			SO_2	NO_2	O_3
1	Strefa mazowiecka	P11404	A	A	A

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim raport za rok 2012 WIOŚ w Warszawie

Gmina Jastrząb jest zakwalifikowana do strefy mazowieckiej. W związku z tym, dla powierzchni gminy przyjąć należy klasy wynikowe dla poszczególnych zanieczyszczeń, jak dla tej strefy.

Wyniki analiz i oszacowań WIOŚ w Warszawie wskazują, że w województwie mazowieckim podstawową przyczyną przekroczeń pyłów PM10, PM2,5 i benzo(a)pirenu jest emisja powierzchniowa (emisja związana z ogrzewaniem mieszkań w sektorze komunalno – bytowym). Ważny jest również napływ zanieczyszczeń spoza województwa (w którym przeważa emisja związana z ogrzewaniem mieszkań w sektorze komunalno – bytowym), a także emisja liniowa (emisja związana z ruchem pojazdów i spalaniem paliw). Emisja punktowa pochodząca np. z elektrociepłowni to zaledwie kilka – kilkanaście procent udziału w ogólnym bilansie emisji zanieczyszczeń[4].

Dla strefy mazowieckiej w celu przywrócenia obowiązujących standardów jakości powietrza należy opracować Program ochrony powietrza. Konieczność wykonania Programu dla danej strefy wskazuje kryterium nadania jej klasy C.

Sejmik Województwa Mazowieckiego Uchwałą Nr 164/13 z dnia 28 października 2013 r. określił program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu. Podstawą określenia programu ochrony powietrza wraz z planem działań krótkoterminowych, dla strefy mazowieckiej, jest ocena jakości powietrza za rok 2010, dokonana przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie, w strefie mazowieckiej, w ramach państwowego monitoringu środowiska. Ocena wykazała przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 w powietrzu. Oceny za lata 2011 i 2012 potwierdzają występowanie przekroczeń.

[4] Ibidem

Uwarunkowania dla powierzchni gminy Jastrząb wynikające z przyjęcia w/w Programu ochrony powietrza, zostały przedstawione w części dokumentu: *uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych*.

Odnawialne źródła energii

Nadrzędnym założeniem wszelkich działań na rzecz rozwoju OZE jest redukcja emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego, poprzez zmniejszenie ilości energii wytwarzanej ze źródeł konwencjonalnych.

Na terenie gminy Jastrząb duże szanse rozwoju ma energetyka rozproszona, oparta na surowcach lokalnych, której ideą jest instalacja niewielkich jednostek wytwórczych zlokalizowanych blisko odbiorcy. Pozytywnym aspektem tzw. energetyki rozproszonej jest podniesienie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego oraz zmniejszenie strat przesyłowych.

Ze względu na rolniczy charakter gminy, na jej terenie duże szanse rozwoju ma energetyka rozproszona, polegająca na wytwarzaniu energii z niedużych źródeł, opartych na spalaniu i przetwarzaniu biomasy.

Poprzez fundusze, z których pozyskiwane są dotacje na zakup zestawów solarnych, stały się one dość popularnym, źródłem pozyskiwania energii, wykorzystywanym do podgrzewania ciepłej wody użytkowej w budynkach zabudowy jednorodzinnej, wielorodzinnej, zabudowy agroturystycznej, w ośrodkach rekreacyjnych i wypoczynkowych, w obiektach lecznictwa uzdrowiskowego. Przy współpracy z podmiotami z sektora energetyki słonecznej, jest realna szansa stworzenia na terenie gminy systemu wspomagającego i współfinansującego systemy solarne.

Dwóch inwestorów z sektora energetyki wiatrowej, planuje zrealizować swoje inwestycje na obszarze gminy Jastrząb. Projekty te są na etapie wydawania decyzji administracyjnych i nie wiadomo czy zostaną zrealizowane, ze względu na duże obostrzenia związane z realizacją tych przedsięwzięć oraz nasilone konflikty społeczne.

Zagrożenia:

- ***emisja powierzchniowa z palenisk domowych i lokalnych kotłowni (emisja niska),***
- ***brak scentralizowanego systemu zaopatrzenia w energię cieplną,***
- ***niska sprawność systemów indywidulanych źródeł energii,***
- ***zbyt powolny proces termomodernizacji budynków***
- ***niewielkie wykorzystanie lokalnych możliwości w zakresie OZE,***
- ***emisja komunikacyjna, nasilenie ruchu drogowego, zły stan nawierzchni dróg***
- ***brak systemu wsparcia dla osób fizycznych zainteresowanych instalacją OZE np. kolektorów słonecznych,***
- ***brak systemu sieci dystrybucyjnej gazu ziemnego na terenie gminy.***

4.1.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016:

Celem średniookresowym będzie dążenie do spełnienia przez RP zobowiązań wynikających z Traktatu Akcesyjnego oraz z dwóch dyrektyw unijnych. Dyrektywy LCP, która narzuca limity emisji tlenków siarki i azotu w poszczególnych latach, niezwykle trudne do dotrzymania dla kotłów spalających węgiel oraz dyrektywy CAFE odnoszącej się do pyłu drobnego (PM10) oraz (PM2,5).

Polityka energetyczna Polski do 2030 roku

Dokument jest planem realizacji rozwoju sektora energetycznego. Zostały w nim sformułowane podstawowe kierunki polityki energetycznej Polski, a dla każdego ze wskazanych kierunków określono cele główne i cele szczegółowe oraz działania na rzecz ich realizacji wraz z przewidywanymi efektami. Podstawowe kierunki polityki energetycznej, które w bezpośredni sposób przekładają się na działania na szczeblu gminnym: poprawa efektywności energetycznej, rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw.

Główne cele polityki energetycznej w zakresie poprawy efektywności energetycznej obejmują:

- dążenie do utrzymania zeroenergetycznego wzrostu gospodarczego, tj. rozwoju gospodarki następującego bez wzrostu zapotrzebowania na energię pierwotną,

- konsekwentne zmniejszanie energochłonności polskiej gospodarki

Cele szczegółowe w tym obszarze to m.in:

- zwiększenie sprawności wytwarzania energii elektrycznej, poprzez budowę wysokosprawnych jednostek wytwórczych,
- dwukrotny wzrost do roku 2020 produkcji energii elektrycznej wytwarzanej w technologii wysokosprawnej kogeneracji, w porównaniu do produkcji w 2006 r.,
- wzrost efektywności końcowego wykorzystania energii,

Główne cele polityki energetycznej w zakresie rozwoju wykorzystania odnawialnych źródeł energii w tym biopaliw obejmują m.in.:

- wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w finalnym zużyciu energii co najmniej do poziomu 15% w 2020 roku oraz dalszy wzrost tego wskaźnika w latach następnych,
- Ochronę lasów przed nadmiernym eksploatowaniem, w celu pozyskiwania biomasy oraz zrównoważone wykorzystanie obszarów rolniczych na cele OZE, w tym biopaliw, tak aby nie doprowadzić do konkurencji pomiędzy energetyką odnawialną i rolnictwem oraz zachować różnorodność biologiczną,
- Zwiększenie stopnia dywersyfikacji źródeł dostaw oraz stworzenie optymalnych warunków do rozwoju energetyki rozproszonej opartej na lokalnie dostępnych surowcach.

Cele szczegółowe w tym obszarze to m.in:

- wypracowanie ścieżki dochodzenia do osiągnięcia 15% udziału OZE w zużyciu energii finalnej w sposób zrównoważony, w podziale na poszczególne rodzaje energii: energię elektryczną, ciepło i chłód oraz energię odnawialną,
- wprowadzenie dodatkowych instrumentów wsparcia zachęcających do szerszego wytwarzania ciepła i chłodu z odnawialnych źródeł energii,
- wdrożenie kierunków budowy biogazowni rolniczych, przy założeniu powstania do roku 2020 średnio jednej biogazowni w każdej gminie,
- wsparcie rozwoju technologii oraz budowy instalacji do pozyskiwania energii odnawialnej z odpadów zawierających materiały ulegające biodegradacji (np. odpadów komunalnych zawierających frakcje ulegające biodegradacji),

- bezpośrednie wsparcie budowy nowych jednostek OZE i sieci elektroenergetycznych, umożliwiających ich przyłączenie z wykorzystaniem funduszy europejskich oraz środków funduszy ochrony środowiska, w tym środków pochodzących z opłaty zastępczej i z kar.

Istotnym elementem wspomagania realizacji polityki energetycznej jest aktywne włączenie się władz regionalnych w realizację jej celów, w tym poprzez strategie rozwoju energetyki na szczeblach wojewódzkim, powiatowym lub gminnym. Ważnym elementem podczas formułowania priorytetów inwestycyjnych przez samorządy jest uwzględnianie energetyki, przy korelacji planów inwestycyjnych gmin i zakładów energetycznych. Tym bardziej, że duży nacisk położono na gminy w zakresie sprostania wymogom środowiskowym czy wykorzystania funduszy unijnych na rozwój regionu.

Najważniejsze elementy polityki energetycznej realizowanymi na szczeblu lokalnym to m.in.:

- dążenie do oszczędności paliw i energii w sektorze publicznym poprzez realizację działań określonych w Krajowym Planie Działań na rzecz efektywności energetycznej,
- maksymalizacja wykorzystania istniejącego lokalnie potencjału energetyki odnawialnej, zarówno do produkcji energii elektrycznej, ciepła, chłodu, produkcji skojarzonej, jak również do wytwarzania biopaliw ciekłych i biogazu,
- zwiększenie wykorzystania technologii wysokosprawnego wytwarzania ciepła i energii elektrycznej w układach skojarzonych, jako korzystnej alternatywy dla zasilania systemów ciepłowniczych i dużych obiektów w energię,
- rozwój scentralizowanych lokalnie systemów ciepłowniczych, który umożliwia osiągnięcie poprawy efektywności i parametrów ekologicznych procesu zaopatrzenia w ciepło oraz podniesienia lokalnego poziomu bezpieczeństwa energetycznego,
- modernizacja i dostosowanie do aktualnych potrzeb odbiorców sieci dystrybucji energii elektrycznej, ze szczególnym uwzględnieniem modernizacji sieci wiejskich i sieci zasilających tereny charakteryzujące się niskim poborem energii,
- rozbudowa sieci dystrybucyjnej gazu ziemnego na terenach słabo zgazyfikowanych

Program ochrony powietrza

Sejmik województwa mazowieckiego przyjął program ochrony powietrza dla strefy mazowieckiej, w celu przywrócenia poziomów dopuszczalnych pyłu zwieszonego PM10 i PM2,5 w powietrzu:

W zakresie ograniczania emisji powierzchniowej (niskiej, rozproszonej emisji komunalno – bytowej i technologicznej):

- rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię cieplną,
- zmiana paliwa na inne o mniejszej zawartości popiołu lub zastosowanie energii elektrycznej, względnie indywidualnych źródeł energii odnawialnej,
- zmniejszanie zapotrzebowania na energię cieplną poprzez ograniczanie strat ciepła – termomodernizacja budynków,
- ograniczanie emisji z niskich rozproszonych źródeł technologicznych,
- zmiana technologii i surowców stosowanych w rzemiośle, usługach i drobnej wytwórczości, wpływająca na ograniczanie emisji pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5,
- regularne (przynajmniej raz do roku) czyszczenie przewodów kominowych,

W zakresie ograniczania emisji liniowej (komunikacyjnej):

- całościowe zintegrowane planowanie rozwoju systemu transportu w gminie,
- tworzenie stref z zakazem ruchu samochodów,
- rozwój systemu transportu publicznego,
- polityka cenowa opłat za przejazdy i zsynchronizowanie rozkładów jazdy transportu zbiorowego zachęcające do korzystania z systemu transportu zbiorowego,
- tworzenie systemu ścieżek rowerowych,
- wprowadzanie nowych niskoemisyjnych paliw i technologii, szczególnie w systemie transportu publicznego i służb miejskich,
- intensyfikacja okresowego czyszczenia ulic (szczególnie w okresach bezdeszczowych),
- wprowadzenie ograniczeń prędkości na drogach o pylącej nawierzchni,
- stosowanie przy modernizacji dróg i parkingów materiałów i technologii gwarantujących ograniczenie emisji pyłu podczas eksploatacji.

W zakresie ograniczania emisji z istotnych źródeł punktowych – energetyczne spalanie paliw:

- ograniczenie wielkości emisji pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 poprzez optymalne sterowanie procesem spalania i podnoszenie sprawności procesu produkcji energii,
- zmiana paliwa na inne, o mniejszej zawartości popiołu,
- stosowanie technik gwarantujących zmniejszenie emisji substancji do powietrza,
- stosowanie technik odpylania spalin o dużej efektywności,
- stosowanie oprócz spalania paliw odnawialnych źródeł energii,

W zakresie ograniczania emisji z istotnych źródeł punktowych – źródła technologiczne:

- stosowanie efektywnych technik odpylania gazów odlotowych,
- zmiana technologii produkcji, w tym likwidacja źródeł o znaczącej emisji pyłu,
- zmiana profilu produkcji wpływająca na ograniczenie emisji pyłu,

W zakresie edukacji ekologicznej i reklamy:

- kształtowanie właściwych zachowań społecznych poprzez propagowanie konieczności oszczędzania energii cieplnej i elektrycznej oraz uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości,
- prowadzenie akcji edukacyjnych mających na celu uświadamianie społeczeństwa o szkodliwości spalania odpadów (śmieci) połączonych z ustanawianiem mandatów za spalanie odpadów (śmieci), nakładanych przez policję lub straż miejską,
- uświadamianie społeczeństwa o korzyściach płynących z użytkowania scentralizowanej sieci cieplnej, termomodernizacji i innych działań związanych z ograniczeniem emisji niskiej,
- promocja nowoczesnych, niskoemisyjnych źródeł ciepła,
- wspieranie przedsięwzięć polegających na reklamie oraz innych rodzajach promocji towaru i usług propagujących model konsumpcji zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, w tym w zakresie ochrony powietrza.

W zakresie planowania przestrzennego:

- uwzględnianie w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego

sposobów zabudowy i zagospodarowania terenu umożliwiających ograniczenie emisji pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 poprzez działania polegające na:

- wprowadzaniu zieleni ochronnej i urządzonej oraz niekubaturowym zagospodarowaniu przestrzeni publicznych (place, skwery),
- wprowadzaniu obszarów zieleni i wolnych od zabudowy celem lepszego przewietrzania miast,
- ustalaniu sposobu zaopatrzenia w ciepło z zakazem stosowania paliw stałych w indywidualnych stałych źródłach ciepła w nowoplanowanej zabudowie,
- preferowanie podłączania nowych obiektów do sieci ciepłowniczej w rejonach objętych centralnym systemem ciepłowniczym,

– w decyzjach środowiskowych dla budowy i przebudowy dróg:

- zalecenie stosowania wzdłuż ciągów komunikacyjnych pasów zieleni izolacyjnej (z roślin o dużych zdolnościach fitoremediacyjnych),
- zalecenie stosowania ekranów akustycznych pochłaniających typu "zielona ściana" zamiast najczęściej stosowanych ekranów odbijających,

Program ochrony środowiska dla powiatu szydłowieckiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016:

Jednym z celów operacyjnych powiatowego programu jest ochrona powietrza atmosferycznego. Osiągnięcie celu odbywa się przez:

– gazyfikację gmin powiatu według potrzeb,
– termomodernizację budynków użyteczności publicznej w gminach,
– popularyzacje termomodernizacji budynków prywatnych,
– popularyzację ekologicznych źródeł energii,
– wymianę istniejących kotłowni w budynkach użyteczności publicznej na ekologiczne,

Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r:

Kierunki działań, które mają na celu poprawę jakości powietrza wyznaczone w programie wojewódzkim:

- zmniejszenie przekroczeń dopuszczalnych poziomów stężeń monitorowanych substancji,
- ograniczenie emisji powierzchniowej, liniowej i punktowej,
- ograniczanie emisji substancji do powietrza poprzez odpowiednie zapisy w planach zagospodarowania przestrzennego,
- kształtowanie i promocja postaw prośrodowiskowych,
- poprawa efektywności energetycznej,
- zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

4.1.3 Kierunki działań i działania w latach 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020

Na podstawie aktualnego stanu i uwarunkowań wynikających z dokumentów programowych sformułowano kierunki działań i działania, mające na celu poprawę jakości powietrza atmosferycznego.

Kierunek działań: Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego

Działania:

- Ograniczenie emisji powierzchniowej;
  - Rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię cieplną,
  - Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej,
  - Inicjatywa zmiany technologii, surowców i paliw stosowanych w rzemiośle, usługach i drobnej wytwórczości, wpływająca na ograniczanie emisji,
  - Regularne (przynajmniej raz do roku) czyszczenie przewodów kominowych w budynkach użyteczności publicznej,
  - Wymiana kotłów na takie o większej sprawności lub zmiana paliw na bardziej ekologiczne, względnie odnawialne źródła energii w budynkach użyteczności publicznej,
  - Opracowanie programu ograniczania niskiej emisji dla gminy,
  - Gazyfikacja gminy,
- Ograniczenie emisji liniowej;
  - Tworzenie systemu ścieżek rowerowych,
  - Wprowadzenie ograniczeń prędkości na drogach gminnych o pylącej nawierzchni,
  - Bierzące czyszczenie nawierzchni dróg gminnych,

- Ograniczenie emisji punktowej;
  - Promocja zmiany profilu produkcji wpływająca na ograniczenie emisji substancji do powietrza,
- Opracowanie założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe;

Kierunek działań: Rozwój energetyki rozproszonej opartej na lokalnych źródłach

Działania:

- Stworzenie systemu wsparcia inicjatyw instalacji systemów solarnych;
- Wspieranie budowy biogazowni rolniczych;
- Promowanie wykorzystania biomasy jako lokalnego źródła energii o dużym potencjale;
- Wdrożenie rozwiązań wykorzystujących kogenerację;

Kierunek działań: Edukacja ekologiczna

Działania:

- Propagowanie konieczności oszczędzania energii;
- Uświadamianie poprzez akcje edukacyjne społeczności o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości oraz odpadów, ustanowienie systemu kar za spalanie odpadów egzekwowanych przez służby porządkowe;
- Promocja niskoemisyjnych źródeł ciepła;
- Uświadamianie społeczeństwa o korzyściach płynących z termomodernizacji budynków oraz użytkowania centralnych systemów ciepłowniczych;

Kierunek działań: Poprawa efektywności energetycznej

Działania:

- Realizacja obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego,
- Opracowanie gminnego planu zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe,

4.2 Poprawa jakości wód

4.2.1 Stan aktualny

Wody powierzchniowe

Obszar gminy Jastrząb dzielą trzy jednolite części wód (JCWP). Największą powierzchnię gminy ok. 51,41 km^2 zajmuje JCWP „Szabasówka od źródeł do Kobyłki, bez Kobyłki", uznana za silnie zmienioną część wód, jej stan określono jako zły. Wpływ działalności antropogenicznej na stan tej części wód generuje konieczność przesunięcia w czasie osiągnięcia założonych celów środowiskowych z uwagi na brak rozwiązań technicznych możliwych do zastosowania w celu poprawy stanu wód. Drugą częścią wód z terenu gminy „Iłżanka do Małyszyńca" zajmuje zaledwie 2,33 km^2, jest uznana za naturalną część wód o dobrym stanie. O tyle ważny jest fragment położony w gminie Jastrząb, że znajdują się tu wcześniej wspomniane źródła rzeki Iłżanki. Marginalną część o powierzchni 0,74 km^2 stanowi zlewnia rzeki Kobyłka.

Monitoring Wód Powierzchniowych

Na terenie Gminy nie są prowadzone badania monitoringowe czystości wód powierzchniowych. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie wykonał ocenę potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego w JCW „Szabasówka od kobyłki do ujścia", oceniając potencjał ekologiczny tej części wód jako dobry i powyżej dobrego.

Ocena stanu wód rzeki Szabasówka w punkcie pomiarowo – kontrolnym (Szabasówka – Mniszek)

Klasa elementów fizykochemicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów biologicznych	Potencjał ekologiczny
II	II	II	Dobry i powyżej dobrego

Źródło: Monitoring rzek w latach 2010 - 2012 (WIOŚ w Warszawie)

Wody podziemne

W obrębie gminy znajdują się trzy Główne Zbiorniki Wód Podziemnych: GZWP 412/413 – Goszczewice – Szydłowiec w utworach jury dolnej i środkowej, GZWP 420 – Wierzbica – Ostrowiec zbiornik szczelinowo – krasowy w utworach jury górnej.

Gmina Jastrząb leży w obrębie JCWPd nr 100. Na podstawie monitoringu wód podziemnych (punkty monitoringowe poza terenem gminy), stan ilościowy i jakościowy wód określony został jako dobry. Przyczynami zagrożenia nie osiągniecia celów środowiskowych

JCWPd nr 100, są: nadmierny pobór wód podziemnych i górnictwo odkrywkowe. Problemami wpływającymi na pogorszenie stanu tej części wód, są niedostateczne skanalizowanie obszarów wiejskich i rekreacyjnych oraz nadmierne rozdysponowanie wód. Przeważającą część obszaru jednostki stanowią użytki rolne.

Ocena jakości wód w punktach pomiarowych położonych w obrębie JCWPd nr 100 w najbliższej odległości od gminy Jastrząb

Nr otworu	Miejscowość/Powiat	Stratygrafia	Charakter punktu	Głębokość do stropu warstwy	Klasa wód w roku			Odległość punktu od gminy
					2007	2010	2012	
289	Guzów/szydłowiecki	J3	N	9,5 m	III	III	III	ok. 6 km
1254	Mniszek/radomski	Q	N	6,7 m			II	ok.10 km

Źródło: Monitoring wód podziemnych (WIOŚ Warszawa)

Gospodarka wodno – ściekowa

Pobór wód

Gmina Jastrząb jest w 100% zwodociągowana. Długość czynnej sieci rozdzielczej wynosi 52 km. Woda przeznaczona do zaopatrzenia ludzi ujmowana jest w całości z ujęć wód podziemnych.

Zużycie wody w gminie Jastrząb, w poszczególnych latach

Zużycie wody	Jednostka	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.
ogółem	m^3	151100	147700	153800	197000
gospodarstwa domowe	m^3	106500	103300	108700	106500
na jednego mieszkańca	m^3	20,6	19,7	20,8	20,3

Źródło: GUS

Wodociąg obsługiwany jest przez cztery ujęcia wód:

Ujęcie Jastrząb

Obsługuje miejscowości: Jastrząb, Lipienice, Kolonia Kuźnia. Rzeczywista wydajność ujęcia w 2012 r. wyniosła 211 m^3/d. Ujęcie bazuje na dwóch studniach: zasadniczej o głębokości 52 m i awaryjnej o głębokości 51 m, o zasobach eksploatacyjnych odpowiednio 40,5 m^3/h i 50,0 m^3/h. Ujęcie posiada strefę ochrony bezpośredniej.

Ujęcie Lipienice Górne

Obsługuje miejscowości: Lipienice Górne, Lipienice Dolne, Nowy Dwór. Rzeczywista wydajność ujęcia w 2012 r. wyniosła 135 m^3/d. Ujęcie bazuje na dwóch studniach: zasadniczej o głębokości 100 m i awaryjnej o głębokości 102 m o zasobach eksploatacyjnych odpowiednio 69,0 m^3/h i 28,5 m^3/h. Ujęcie posiada strefę ochrony bezpośredniej.

Ujęcie Wola Lipieniecka Duża

Obsługuje miejscowości: Wola Lipieniecka Duża, Wola Lipieniecka Mała, Kuźnia. Rzeczywista wydajność ujęcia w 2012 r. wyniosła 102 m^3/d. Ujęcie bazuje na dwóch studniach: zasadniczej o głębokości 114 m i awaryjnej o głębokości 54 m, o zasobach eksploatacyjnych odpowiednio 72,0 m^3/h i 54,0 m^3/h. Ujęcie posiada strefę ochrony bezpośredniej.

Ujęcie Śmiłów

Obsługuje miejscowości: Śmiłów, Orłów, Gąsawy Rządowe Kurkoć, Gąsawy Plebańskie. Rzeczywista wydajność ujęcia w 2012 r. wyniosła 149 m^3/d. Ujęcie bazuje na dwóch studniach: zasadniczej i awaryjnej o głębokości 50 m, o zasobach eksploatacyjnych odpowiednio 55,0 m^3/h i 50,0 m^3/h. Ujęcie posiada strefę ochrony bezpośredniej.

Woda dostarczana do wodociągu na terenie Gminy w czasie doby.

Woda dostarczona	Jednostka	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.
ogółem	m^3	400	400	400	500
gospodarstwom domowym	m^3	300	300	300	300

Źródło: GU

Gospodarka ściekowa

Gmina Jastrząb nie jest skanalizowana. Ścieki gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach i wywożone do najbliższych oczyszczalni ścieków komunalnych. Z terenu gminy Jastrząb w 2012 r. ogółem wywieziono 5488,60 m^3 nieczystości ciekłych.

Gromadzenie nieczystości ciekłych

	Jednostka	2009 r.	2010 r.	2011 r.	2012 r.
Zbiorniki bezodpływowe	szt.	1008	1238	1243	1244
Oczyszczalnie przydomowe	szt.	4	4	8	9

Źródło: GUS

Nieuregulowana gospodarka ściekowa może być przyczyną niekontrolowanej emisji (np. przez stare i nieszczelne zbiorniki bezodpływowe) ścieków do ziemi i wód przypowierzchniowych. Skąd ładunki zanieczyszczeń mogą przenikać do wód podziemnych i powierzchniowych powodując pogorszenie ich jakości. Dlatego ważny w zakresie poprawy jakości wód jest uporządkowanie gospodarki ściekowej. Głównym celem na najbliższe lata jest przygotowanie i wdrożenie programu wyposażenia gminy Jastrząb w systemy kanalizacji sanitarnej oraz oczyszczalnie ścieków komunalnych obsługującą obszary o zwartej zabudowie, natomiast w miejscach gdzie zabudowa jest rozproszona wsparcie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków i wymiany starych zbiorników bezodpływowych.

Presja rolnictwa na środowisko wodne

Zasadniczym problemem jest zanieczyszczeni wód powierzchniowych i podziemnych spowodowane działalnością rolniczą w skali całego województwa. Zanieczyszczenia pochodzenia rolniczego, są o tyle istotne w odniesieniu do obszaru gminy Jastrząb, że powierzchnia użytków rolnych zajmuje przeważającą część gminy. Przenawożenie gleb, stosowanie znacznych ilości środków ochrony roślin, czy nieprawidłowe zabiegi agrotechniczne, powodują przedostawanie się wraz z spływami powierzchniowymi substancji negatywnie odziaływujących na stan wód. Znajdujące się w wodach nadmierne ilości substancji biogennych azotu i fosforu pochodzenia rolniczego, mogą powodować intensyfikację przyrostu roślinności wodnej (biomasy), wpływając na pogorszenie jakości wody: zmianę barwy wywołanej zakwitami, mętność, deficyty tlenowe zwłaszcza latem. Nadmierny przyrost biomasy, sprzyja intensywności procesu eutrofizacji. Za podstawowy czynnik powodujący to zjawisko uznaje się zwiększoną ilość fosforu wprowadzanego do środowiska wodnego.

Zagrożenia:

- ***odprowadzanie ścieków do wód i do ziemi, z powodu braku kanalizacji oraz oczyszczalni ścieków komunalnych,***
- ***różnica pomiędzy stopniem zwodociągowania i skanalizowania obszaru gminy,***
- ***nieprawidłowe funkcjonowanie zbiorników bezodpływowych oraz systemu odbioru ścieków,***
- ***spływy powierzchniowe z terenów rolniczych, obciążone związkami biogennymi oraz pozostałościami po środkach ochrony roślin,***

- ***przedostanie się zanieczyszczeń do wód podziemnych, np. odcieków zrekultywowanego składowiska odpadów lub nieszczelnych szamb,***
- ***nielegalne wysypiska śmieci,***

4.2.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016:

Celem średniookresowym Polityki ekologicznej jest utrzymanie bądź osiągniecie dobrego stanu wód, poprzez zakończenie krajowego programu budowy oczyszczalni ścieków i sieci kanalizacyjnej, zapewniając 75 % redukcji całkowitego ładunku azotu i fosforu w ściekach komunalnych do 2015 r. Założenia PEP są realizowane, przez wdrożenie działań zawartych m.in w planach gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy Wisły i Odry oraz programie wodno – środowiskowym kraju.

Program wodno – środowiskowy kraju

Celem PWŚK jest przedstawienie zestawień działań dla realizacji założonych celów środowiskowych dla SCWP i JCWPd, których wypełnienie w określonym czasie pozwoli uzyskać efekty w postaci lepszego stanu wód. PWŚK uwzględnia wymagania RDW, w tym podział działań na działania podstawowe i działania uzupełniające. W ramach działań podstawowych zastosowano podział na dwie grupy, tj. działania podstawowe grupy A i B. Działania podstawowe wynikają z zapisów aktów prawa krajowego oraz wspólnotowego w zakresie ochrony i przywracania właściwego stanu wód oraz ekosystemów od wód zależnych.

Działania podstawowe grupy A wynikają m.in. z:

- ✓ Działań zapobiegających zanieczyszczeniu wód substancjami zanieczyszczającymi lub grupami substancji zanieczyszczających, stanowiących poważne zagrożenie dla środowiska wodnego lub za jego pośrednictwem środowiska przyrodniczego.

Działania określone w PWŚK dla części wód z obszaru gminy Jastrząb;

w zakresie gospodarki komunalnej:

- działania wynikające z konieczności porządkowania systemu gospodarki ściekowej,
- realizacja zadań zawartych w planach gospodarki odpadami,
- budowa szczelnych – wybieralnych zbiorników z zapewnieniem kontrolowanego wywozu ścieków,

w zakresie kształtowania stosunków wodnych oraz ochrona ekosystemów od wód zależnych:

- przywrócenie drożności odcinków Szabasówki,

w zakresie rolnictwa i leśnictwa:

- przeciw działanie erozji i wypłukiwaniu zanieczyszczeń,

w zakresie planowania przestrzennego:

- Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniających wymagania i zasady ochrony środowiska

Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego na lata 2011 – 2014 z uwzględnieniem perspektywy do 2018 r:

Kierunki działań:

- rozwój i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska, szczególnie w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków,
- redukcja zanieczyszczeń wód spowodowanych działalnością rolniczą,
- realizacja przedsięwzięć mających wpływ na poprawę stanu jakości wód,
- monitoring jakości wód.

Program ochrony środowiska dla powiatu szydłowieckiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016:

Celem służącym poprawie stanu wód powierzchniowych na terenie powiatu jest intensyfikacja działań w zakresie gospodarki wodno – ściekowej polegających na:

- budowie systemów kanalizacji i oczyszczania ścieków,

  Stan czystości wód uzależniony jest w znacznym stopniu od istniejącego w powiecie systemu i stanu gospodarki wodno-ściekowej. Wyrównanie dysproporcji długości sieci wodociągowej i kanalizacyjnej jest najważniejszym zadaniem do realizacji w tej dziedzinie, zwłaszcza w gminach gdzie sieci nie ma wcale lub jest bardzo krótka.
- popularyzacji przydomowych oczyszczalni ścieków,

  Na obszarach gdzie ze względu na kryteria techniczne i ekonomiczne budowa systemów kanalizacyjnych i oczyszczania ścieków jest nieuzasadniona, lepszym

rozwiązaniem są przydomowe oczyszczalnie ścieków. Konieczna jest zatem popularyzacja tego typu rozwiązań oraz wsparcie indywidualnych inwestycji przez samorząd,

– racjonalizacji gospodarki wodnej

Na prawidłową gospodarkę wodną w powiecie wpływa w znacznym stopniu funkcjonowanie systemów melioracyjnych. Funkcjonujące urządzenia melioracyjne w wielu przypadkach nie spełniają swoich funkcji – głównie z powodu niewłaściwej konserwacji. Program zakłada sukcesywne inwestycje w tym obszarze.

Programy realizowane przez samorządy gminne pozwolą osiągnąć efekt w skali powiatu oraz regionu.

4.2.3 Kierunki działań i działania w latach 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020

Kierunek działań: Redukcja zanieczyszczeń dopływających do wód powierzchniowych i podziemnych

Działania:

- Wdrożenie programu uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej na terenie gminy;
- Budowa systemów kanalizacyjnych i gminnej oczyszczalni ścieków komunalnych;
- Opracowanie i wdrożenie programu wsparcia dla budowy i modernizacji przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych;
- Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków i wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni;
- Kontrola przestrzegania harmonogramu wywozu nieczystości płynnych, opracowanie systemu kar za niedotrzymanie harmonogramu wywozu;
- Lokalizowanie i rejestrowanie nielegalnych zrzutów ścieków;
- Zagospodarowanie osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni ścieków;
- Wyposażenie kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające wody z terenów utwardzonych odprowadzane do gruntu lub wód powierzchniowych;

Kierunek działań: Rozbudowa i modernizacja sytemu zaopatrzenia w wodę

Działania:

- budowa sieci wodociągowej w Jastrzębiu ul. Zamoście (0,6 km);
- budowa sieci wodociągowej - II etap w Jastrzębiu (Osiedle Domków Jednorodzinnych – 0,4 km);
- budowa stacji uzdatniania wody w Gąsawach Rządowych;

4.3 Gospodarka odpadami

4.3.1 Stan aktualny

Zgodnie ze znowelizowaną ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach od dnia 1 lipca gmina Jastrząb przejęła obowiązek świadczenia usług w zakresie odbioru i gospodarowania odpadami komunalnymi. Wszyscy mieszkańcy gminy objęci są zorganizowanym systemem odbioru odpadów. Uchwałą nr XXVIII/148/2013 z dnia 09 września 2013 r. Rada Gminy w Jastrzębiu przyjęła Regulamin utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Jastrząb.

Niniejszy regulamin określa szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy obejmujące:

1. Wymagania w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie nieruchomości w tym:
    a. Wymagania dotyczące właścicieli nieruchomości
    b. Zasady w zakresie prowadzenia selektywnego zbierania i odbierania odpadów:
        – odpadów komunalnych (papieru i tektury, metalu, tworzywa sztucznego, szkła i opakowań wielomateriałowych),
        – komunalnych odpadów biodegradowalnych (w tym opakowań ulegających biodegradacji, odpadów zielonych z ogrodów i parków),
        – przeterminowanych leków i chemikaliów (farby, rozpuszczalniki, oleje odpadowe, opakowania po środkach ochrony roslin), zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, odpadów wielkogabarytowych, odpadów budowalno – remontowych i rozbiórkowych, zużytych opon, tekstyliów.
    c. Zasady w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych

d. Częstotliwość odbioru odpadów komunalnych z terenu nieruchomości i terenów przeznaczonych do użytku publicznego

2. Rodzaje i minimalną pojemność pojemników przeznaczonych do zbierania odpadów komunalnych na terenie nieruchomości na drogach publicznych, warunki rozmieszczenia tych pojemników i ich utrzymania w odpowiednim stanie sanitarnym, porządkowym i technicznym oraz zasady funkcjonowania punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych - PSZOK w tym:
3. Wymagania wynikające z krajowego i wojewódzkiego planu gospodarki odpadami

Jako miejsce przekazania odpadów odebranych z obszaru gminy Jastrząb wyznaczona została instalacja P.P.U.H. „RADKOM" Sp. z o.o. ul. Witosa 76, 26-500 Radom. Spełniająca wymagania (RIPOK) instalacji przeznaczonej do:

- mechaniczno – biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych i wydzielania ze zmieszanych odpadów komunalnych frakcji nadających się w całości lub w części do odzysku,
- przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów oraz wytwarzania z nich produktów nawozowych i środków wspomagających uprawę roślin,
- składowania pozostałości z procesu przetwarzania i sortowania zmieszanych odpadów komunalnych.

Według informacji UG Jastrząb ilość zebranych odpadów na terenie gminy w 2012 r. wyniosła 244,59 Mg. Średnio na jednego mieszkańca przypada 46,6 kg odpadów odebranych w roku 2012. Masa zebranych odpadów według grup w 2012 r. wyniosła:

kod odpadu 20 30 01 zmieszane odpady komunalne – 223,14 Mg,
kod odpadu 15 01 01 opakowania z papieru i tektury – 3,50 Mg,
kod odpadu 15 01 06 zmieszane odpady opakowaniowe – 6,20 Mg,
kod odpadu 15 01 02 opakowania z tworzyw sztucznych – 0,50 Mg,
kod odpadu 15 01 07 opakowania ze szkła – 0,15 Mg,
kod odpadu 20 01 89 inne zbierane w sposób selektywny – 11,1 Mg,

Nieczystości ciekłych w 2012 r. z terenu gminy Jastrząb wywieziono 5488,60 m^3

Przedsiębiorcy wpisani do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbierania odpadów komunalnych:

- Przedsiębiorstwo Wywozu Nieczystości Stałych „ALMAX” Sp. z o.o., Radom
- Wywóz Nieczystości Płynnych i stałych „MARKO” Marek Pogorzelski, Skarżysko Kamienna,
- Zakład Oczyszczania Miasta Zofia Kozłowska, Skarżysko – Kamienna
- MPK Sp. z o.o., Ostrołęka
- Wywóz Nieczystości Stałych „BRATEK” Ryszard Pogorzelski, Skarżysko – Kamienna
- SITA Raddom Sp. z o.o., Radom,
- Zakład Transportu i Usług Asenizacyjnych Andrzej Pogorzelski, Skarżysko – Kamienna
- Usługi Ekologiczne „EKO – JANS” Krzysztof Janas, Garno
- REMONDIS Sp. z o.o. Oddział w Ostrowcu Świętokrzyskim, Ostrowiec Świętokrzyski
- ATK Recykling, Radom
- URB WNPiS Maciej Gwarek, Wola Korzeniowa
- P.P.U.H. „ RADKOM”, Radom
- OPTIMA recykling Sp. z o.o., Szydłowiec
- P.P.U.H. INTERBUD Sp. z o.o., Radom
- PUK EKO ESTETYKA, Radom

Firmy posiadające zezwolenie na opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych na ternie gminy Jastrząb:

- Wywóz Nieczystości Płynnych i stałych „MARKO” Marek Pogorzelski, Skarżysko Kamienna,
- „DANKOL” Kloch Daniel, Gąsawy Plebańskie,
- P.P.H.U. TRANSPORTOWE EKSPORT IMPORT Janusz Wasiel, Wierzbica
- Tadeusz Gronostaj, Skarżysko–Kościelne,
- Marian Janiszek i Wspólnicy Sp.j. „MAR–ROM”, Orońsko,
- WC SERWIS Sp. z o.o. Sp. k., Zabrze,
- TOI TOI Polska Sp. z o.o.,

Ze względu na prowadzoną selektywna zbiórkę odpadów zabronione jest wyrzucanie zużytego sprzętu do pojemników na odpady komunalne.

Podczas zorganizowanej w 2012 r. zbiórki odpadów niebezpiecznych w tym elektrośmieci oraz zużytych opon zebrano następujące ilości odpadów:

kod odpadu 200123 – zawierające freon – 0,12 Mg,

kod odpadu 200136 – zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne – 7,42 Mg,

kod odpadu 160103 – zużyte opony – 9,63 Mg.

Odpady zwierające azbest

Na terenie gminy obowiązuje Program usuwania azbestu. Przyjęcie programu jest spełnieniem zobowiązań wynikających z zapisów Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032, które zostały nałożone na samorządy gminne. Przygotowanie Programu usuwania azbestu z terenu gminy Jastrząb poprzedzone zostało wykonaniem inwentaryzacji pokryć dachowych i okładzin elewacyjnych wykonanych z płyt azbestowo-cementowych. Zebrane dane o ilości wyrobów azbestowo – cementowych na terenie gminy Jastrząb przedstawiono poniżej:

Lp.	Miejsce występowania	Ilość [Mg]	Pow. [m^2]
1.	Pokrycia dachów płytami azbestowo – cementowymi falistymi	3 880	298 469
2.	Pokrycia dachów płytami azbestowo – cementowymi falistymi	82	6 288
	Razem	**3 962**	**304 757**

W przeliczeniu na 1 km^2 powierzchni, w gminie znajduje się ok. 72 Mg/km^2. Najwięcej budynków z pokryciami dachowymi wykonanymi z płyt azbestowo – cementowych znajduje się w miejscowościach Gąsawy Rządowe oraz Jastrząb. Stanowią one 27 % wszystkich płyt azbestowo – cementowych na terenie gminy Jastrząb. Zgodnie z wymaganiami dla stopnia pilności wymiany lub naprawy płyt azbestowo – cementowych dokonano oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest, wyniki przedstawiono poniżej.

Lp.	Stopień pilności	opis	Ilość [m^2]
1.	**I**	Wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie	1 578
2.	**II**	Ponowna ocena wymagana w czasie do 1 roku	296 003
3.	**III**	Ponowna ocena w terminie do 5 lat	**7 176**

Wizualna ocena jakości wyrobów zawierających azbest wykonana na potrzeby programu usuwania azbestu z terenu gminy Jastrząb zgodnie ze stopniem pilności wykazała, że:

a) 0,5% zinwentaryzowanych wyrobów wymaga wymiany lub naprawy bezzwłocznie, tj. zostało zaliczonych do I stopnia pilności,

b) 97,2% zinwentaryzowanych wyrobów wymaga ponownej oceny w czasie do 1 roku, czyli zostało zaliczonych do II stopnia pilności,

c) 2,3% zinwentaryzowanych wyrobów wymaga ponownej oceny w terminie do 5 lat, tj. zostało zaliczonych do III stopnia pilności.

Wysypisko śmieci w Jastrzębiu

Rekultywacja zamkniętego składowiska odpadów w m. Jastrząb została wykonana w 2011 r. W ramach realizacji zadania wykonano pracę polegające na:

- przemieszaniu mas ziemnych i odpadów, ukształtowaniu bryły składowiska i ułożeniu warstwy wyrównawczej,
- wykonaniu studni odgazowania z biofiltra,
- ułożeniu bentomaty,
- ułożeniu warstwy glebotwórczej,
- wysiewie mieszanki traw i roślin motylkowych.

Po zakończeniu prac rekultywacyjnych obiekt nie stwarza zagrożenia dla środowiska. Przez zawiązanie trwałej warstwy roślinnej nadano podłożu walor terenu zielonego poprawiając tym samym estetykę okolicy. Obecnie składowisko podlega monitoringowi, który polega na: badaniu dziennej sumy opadów atmosferycznych, badaniu emisji i składu gazu składowiskowego, kontroli osiadania hałdy składowiska oraz sprawności systemu odprowadzania gazu składowiskowego.

Zagrożenia:

- ***występowanie odpadów niebezpiecznych w strumieniu odpadów komunalnych,***
- ***niedostateczne wykorzystywanie odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego jako źródła energii odnawialnej,***
- ***niewystarczająca świadomość ekologiczna społeczeństwa,***
- ***niezgodne z prawem pozbywanie się odpadów („dzikie wysypiska", spalanie odpadów w gospodarstwach domowych).***

4.3.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych

Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2012 – 2017 z uwzględnieniem lat 2018 – 2023:

Gospodarka odpadami w województwie, funkcjonuje w oparciu o regiony gospodarki odpadami komunalnymi (RGOK). Odpady komunalne zmieszane, odpady zielone i bioodpady oraz pozostałości z sortowania i pozostałości po procesie mechaniczno-biologicznego przetwarzania przeznaczone do składowania mogą być zagospodarowywane wyłącznie w ramach danego regionu. Wyjątkiem są regiony, dla których wyznaczono instalacje do zastępczej obsługi poza regionem macierzystym – pod warunkiem braku wolnych mocy przerobowych w instalacjach regionalnych i zastępczych funkcjonujących na obszarze danego regionu macierzystego regionu. Dla każdego regionu wskazane zostały instalacje regionalne i zastępcze.

Gmina Jastrząb wchodzi w skład obszaru Radomskiego. W celu utrzymania czystości i porządku na swoim terenie, gmina ma obowiązek realizować zadania nałożone w tym zakresie m.in. określenie zasad i sposobu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, obejmującego frakcje takie jak: papier, szkło, metale, tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe oraz odpady komunalne ulegające biodegradacji. W ramach tworzenia systemu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, obligatoryjnym zadaniem własnym gmin jest:

- zapewnienie osiągnięcia odpowiednich poziomów recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami oraz ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych do składowania,
- tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych zapewniających łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gmin,

– wskazanie miejsca zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych.

Do obsługi regionu radomskiego wyznaczono instalacje regionalne:

Instalacja mechaniczno – biologicznego przetwarzania odpadów (MBP) zlokalizowana w Zakładzie Utylizacji Odpadów Komunalnych „RADKOM" Sp. z o.o. w Radomiu składająca się z sortowni odpadów komunalnych zmieszanych i selektywnie zebranych oraz linii do kompostowania frakcji organicznej pochodzącej ze strumienia zmieszanych odpadów komunalnych.

Składowiska odpadów komunalnych:

– składowisko odpadów w m. Radom – Wincentów,
– składowisko odpadów w m. Warka, gm. Warka,
– składowiska regionalne nie mogą przyjmować zmieszanych odpadów komunalnych (20 03 01),

Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032:

Zgodnie z Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032 przyjętym przez Radę Ministrów RP 14 lipca 2009 r. do zadań samorządu gminnego należy:

– gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego,
– przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest
– organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm,
– organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w Programie,
– inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,

- współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest,
- współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest,
- współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację Programu,
- współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Program usuwania azbestu z terenu gminy Jastrząb

Podstawowym celem opracowania *Programu usuwania azbestu z terenu gminy Jastrząb* jest zaplanowanie usunięcia i unieszkodliwienie wyrobów azbestowych z ternu gminy Jastrząb. Z inwentaryzacji pokryć dachowych zawierających azbest wynika, że na terenie gminy Jastrząb znajduje się 3 962 Mg płyt azbestowo – cementowych. Na podstawie wyników inwentaryzacji przyjęto, iż w etapie I w latach 2010 – 2012 powinno zostać unieszkodliwione 30 477 (395 Mg) odpadów azbestowych, w etapie II w latach 2013 – 2022 137 140 m^2 (1783 Mg), w etapie III w latach 2023 – 2032 tak jak w II – 137 140 m^2 (1783 Mg). Szacunkowe koszty wymiany wyrobów zawierających azbest wynoszą ok. 26,8 mln zł. Przeważająca część kosztów ok. 80 % stanowi zakup i montaż nowych pokryć dachowych, które w przewadze zostaną poniesione przez właścicieli obiektów. Możliwe jest także finansowanie usuwania wyrobów azbestowych z środków zewnętrznych: Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, kredytów preferencyjnych oferowanych przez BOŚ i BGŻ.

4.3.3 Kierunki działań i działania w latach 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020

Kierunek działań: Stworzenie warunków niezbędnych do utrzymania czystości i porządku na terenie gminy

Działania:

- Organizacja i usprawnianie systemu selektywnego zbierania odpadów;

- Przeprowadzanie przetargów na odbiór odpadów komunalnych z terenu gminy;
- Coroczna analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi;
- Nadzór nad systemem gospodarowania odpadami komunalnymi;
- Utworzenie łatwo dostępnych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych;
- Ograniczenie masy komunalnych odpadów zmieszanych oraz odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania;
- Zapewnienie czystości ulic placów i terenów otwartych, przystanków komunikacyjnych, których utrzymanie leży w gestii gminy;
- Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych, przydomowych oczyszczalni ścieków, kontrola częstotliwości i sposobu ich opróżniania;

Kierunek działań: Wymiana i unieszkodliwienie wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu gminy do 2032 r

Działania:

- Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest;
- Organizowanie systemu usuwania wyrobów zawierających azbest;

Kierunek działań: Kształtowanie postaw prośrodowiskowych w zakresie gospodarowania odpadami

Działania:

- Organizowanie kampanii i akcji edukacyjno – informacyjnych dotyczących prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych;
- Organizacja kampanii edukacyjno – informacyjnych w zakresie prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest;

4.4 Oddziaływanie hałasu i pól elektromagnetycznych

4.4.1 Stan aktualny

Hałas

Hałas drogowy

Oddziaływanie hałasu drogowego jest ściśle związane z układem najważniejszych ciągów komunikacyjnych gminy i jest proporcjonalne do natężenia ruchu. Hałas emitowany przez poruszające się pojazdy, pochodzi od: pracy silnika i zespołów napędowych, toczenia się kół po nawierzchni, zawirowań powietrza, uderzania o siebie i drgań rezonansowych źle konserwowanych elementów nadwozia. Na poziom hałasu bezpośrednio wpływa: wielkość pojazdu, jego stan techniczny, prędkość poruszania się. Poziom hałasu rośnie z funkcją wzrostu prędkości. Oprócz hałasów z zakresu słyszalnego, pojazdy samochodowe są również źródłem infradźwięków. Rozpatrując pogorszenie się klimatu akustycznego powodowanego przez ruch pojazdów drogowych, istotne jest łączne oddziaływanie poruszających się źródeł hałasu. W miarę zbliżania się samochodu odczuwalny jest wzrost poziomu dźwięku do wartości maksymalnej, a następnie jego zmniejszenie. Przy dużym ruchu, poziom hałasu pochodzący od poszczególnych źródeł nakłada się na siebie, co powoduje zmianę poziomu w czasie. Wartość poziomu hałasu drogowego jest funkcją wielu zdarzeń, o charakterze przypadkowym. Stąd też występowanie hałasu o pewnym poziomie należy do zjawisk losowych.

W 2010 r. wykonano Generalny Pomiar Ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich. Podstawowym parametrem obliczanym na podstawie pomiaru ruchu na drogach jest SDR, czyli średni dobowy ruch w roku (liczba pojazdów silnikowych przejeżdżających przez daną drogę w ciągu 24 godz. średnio w ciągu roku).

Według danych podanych przez GDDKiA, dobowy ruch pojazdów silnikowych przez drogę krajową nr 7, na odcinku leżącym w bezpośrednim sąsiedztwie gminy w 2010 r. wyniósł 15 648 pojazdów/dobę, natomiast na drodze nr 727 – 3196 pojazdów na dobę.

Najbardziej narażone na oddziaływanie hałasu generowanego przez ruch pojazdów na drodze krajowej nr 7 są tereny sołectwa Kolonia Kuźnia. Ten odcinek drogi krajowej nr 7 nie został objęty Programem ochrony przed hałasem.

Hałas kolejowy

Wysoki poziom emisji hałasu szynowego zazwyczaj uwarunkowany jest lokalnym złym stanem technicznym infrastruktury, taboru lub brakiem właściwych technicznych środków ograniczających powstawanie i propagację hałasu (np. systemu smarowania szyn, ekranów akustycznych). Przeprowadzone badania wykazały, że hałas o tym samym poziomie generowany przez transport szynowy kolejowy jest mniej irytujący dla odbiorców niż hałas drogowy[5].

Przez gminę Jastrząb przebiega linia kolejowa relacji Warszawa – Kraków o znaczeniu krajowym. Natężenie hałasu kolejowego zależne jest od natężenia ruchu pojazdów szynowych na tej trasie.

Hałas przemysłowy

Na oddziaływanie hałasu przemysłowego, głównie narażeni są mieszkańcy z bezpośredniego sąsiedztwa źródła hałasu, z którego emisja przekracza dopuszczalne normy i stanowi uciążliwość. Na terenie gminy nie ma dużych zakładów produkcyjnych, dlatego rozpatrywanie tej uciążliwości jest bezprzedmiotowe. Jedynymi jednostkami mogącymi generować zwiększoną emisję akustyczną są podmioty, które podczas swojej działalności wykorzystują urządzenia mechaniczne, zlokalizowane w bliskiej odległości od strefy zabudowy mieszkaniowej.

Pola elektromagnetyczne

Pola elektromagnetyczne (PEM), są to pola elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne, o częstotliwościach z zakresu od 0 Hz do 300 GHz. Głównymi emitorami, sztucznie wytworzonych pól elektromagnetycznych w środowisku, podlegających ocenie stanu poziomów emisji są obiekty radiokomunikacyjne: stacje nadawczo radiowe i telewizyjne oraz stacje bazowe telefonii komórkowej. Badania poziomów pól elektromagnetycznych prowadzone, są na podstawie dokonywanych pomiarów natężenia

[5] Badania Hałasu Pojazdów Szynowych Grzegorz Zając, LOGITRANS – VII KONFERENCJA NAUKOWO-TECHNICZNA

składowej elektrycznej, pola elektromagnetycznego w przedziale częstotliwości, co najmniej od 3 MHz do 3000 MHz.

Wykonana w 2012 r. przez WIOŚ w Warszawie analiza wyników pomiarów z 135 punktów rozmieszczonych na obszarze województwa wykazała, że występujące w środowisku poziomy pól elektromagnetycznych są mniejsze od poziomów dopuszczalnych.

Na terenie gminy znajduje się maszt GSM zlokalizowany w miejscowości Jastrząb przy ulicy Kościuszki 51 b.

Zagrożenia:

- ***zapisy w dokumentach planistycznych pozwalające umożliwiające rozwój zabudowy mieszkaniowej w pobliżu dużych ciągów komunikacyjnych,***
- ***rozwój telefonii komórkowej, powodujący wzrost ilości źródeł promieniowani elektromagnetycznego.***

4.4.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016:

Głównym celem działań PEP jest wiarygodna ocena narażenia społeczeństwa na ponadnormatywny hałas i oddziaływanie pól elektromagnetycznych oraz podjęcie kroków do zmniejszenia zagrożenia i zabezpieczenie społeczeństwa przed nadmiernym oddziaływaniem hałasu i pól elektromagnetycznych.

Istotnymi działaniami na najbliższe lata jest ograniczenie szybkości ruchu oraz budowa ekranów akustycznych w miejscach szczególnie narażonych na oddziaływanie hałasu komunikacyjnego. Ważnym działaniem służącym ochronie przed hałasem jest wykorzystanie planowanie przestrzennego dla oddzielenia potencjalnych źródeł hałasu od terenów mieszkaniowych.

Strategia rozwoju powiatu szydłowieckiego oraz Program ochrony środowiska powiatu szydłowieckiego na lata 2009 – 2012 z perspektywą na lata 2013 – 2016:

Poprawa stanu dróg i usprawnienie powiązań komunikacyjnych miejscowości wiejskich, są celami które pośrednio zmierzają do ograniczenia emisji hałasu drogowego. Modernizacja nawierzchni i odpowiednie zagospodarowanie pasów drogowych wpłyną na poprawę klimatu

akustycznego a opracowanie docelowego modelu sieci komunikacyjnej (składającego się z dróg administrowanych przez wszystkie szczeble samorządów) umożliwi równomierne rozłożenie natężenia lokalnego ruchu. Odciążenie głównych ciągów komunikacyjnych dodatkowo zmniejszy emisję hałasu komunikacyjnego w ich sąsiedztwie.

4.4.3 Kierunki działań i działania w latach 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020

Kierunek działań: Ograniczenie emisji hałasu do środowiska

Działania:

- Budowa i modernizacja dróg na terenie gminy
  - → w miejscowości Jastrząb: ul. Zaciszna, ul. Miła, ul. Leśna,
  - → w miejscowości Wola Lipieniecka Duża,
  - → w miejscowości Nowy Dwór,
  - → w miejscowości Śmiłów,
  - → w miejscowości Gąsawy Plebańskie (Bukownica).
- Rozbudowa systemu ścieżek rowerowych, umożliwiającego sprawną komunikację

5 Edukacja ekologiczna i udział społeczeństwa w ochronie środowiska

5.1.1 Stan aktualny

Edukacja ekologiczna w gminie odbywa się w dużej mierze w placówkach oświatowych. W szkołach realizowana jest przede wszystkim poprzez rozszerzenie podstawy programowej o treści ekologiczne na wszystkich szczeblach nauczania. Edukacja dzieci i młodzieży w tym zakresie jest prowadzona w miarę możliwości w środowisku przyrodniczym poprzez zajęcia terenowe. Szkoły z terenu gminy organizują konkursy, apele szkolne, wycieczki przyrodniczo – krajobrazowe, warsztaty o charakterze ekologicznym i prozdrowotnym. Biorą udział w akcjach na rzecz selektywnej zbiórki odpadów, postępowania ze zużytym sprzętem elektrycznym i elektronicznym, zbiórki zużytych baterii i akumulatorów oraz programach profilaktycznych, uczestniczą w corocznej akcji sprzątania świata.

W pracę nad edukacja ekologiczną mieszkańców czynnie włącza się samorząd gminy. Gmina realizuje zadania edukacyjne poprzez plakaty, broszury, ulotki na temat: postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, zużytymi bateriami, akumulatorami małogabarytowymi, przeterminowanymi lekami, zakazu zaśmiecania lasów itp. W szkołach oraz budynku UG rozmieszone zostały pojemniki na zużyte baterie oraz akumulatory małogabarytowe. Urząd Gminy raz do roku organizuje bezpłatna akcję odbioru zużytego sprzętu elektrycznego oraz elektronicznego, zużytych opon. W ramach akcji sprzątania świata gmina zapewnia rękawiczki ochronne worki na śmieci oraz odbiera zebrane odpady. Pracownicy UG uczestniczą w szkoleniach z zakresu ochrony środowiska.

Zagrożenia:

- ***małe zainteresowanie i zaangażowanie w sprawy edukacji ekologicznej wszystkich grup społecznych.***

5.1.2 Uwarunkowania wynikające z dokumentów programowych

Polityka ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016:

Uświadamianie społeczeństwa jest punktem wyjściowym do samodzielnego oraz racjonalnego podejmowania przez nie inicjatyw służących ochronie środowiska, sprawowania kontroli nad działaniami firm i instytucji. Do skutecznego wypełniania tej roli przez

wspólnoty społeczne, konieczne jest zapewnienie dostępu do informacji o środowisku. Szczególną rolę pełnią organizacje ekologiczne, jako cenny partner kontrolujący działania organów państwowych oraz przedsiębiorstw, w postępowaniach w sprawie ochrony środowiska. Biorąc udział w opiniowaniu projektów aktów prawnych i finansowaniu ze środków publicznych, przedsięwzięć w tym zakresie.

Celem średniookresowym jest podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa, poprzez organizowanie akcji lokalnych służących ochronie środowiska i wzbudzaniu poczucia wspólnej odpowiedzialności za stan środowiska. Zapewnienie publicznego dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie.

Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej

Do najważniejszych zadań stawianych organom samorządowym jakie formułuje Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej należą:

- utrzymanie ścisłej współpracy ze szkołami, zapewniając im warunki do prowadzenia edukacji ekologicznej,
- zapewnienie społeczeństwu dostępu do niezbędnych informacji przydatnych w procesie podejmowania decyzji dotyczących zarządzania środowiskiem.

5.1.3 Kierunki działań i działania w latach 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020

Kierunek działań: Podnoszenie świadomości ekologicznej lokalnego społeczeństwa

Działania:

- Kształtowanie postaw proekologicznych poprzez edukację, wskazywanie potrzeb i metod ochrony środowiska oraz wzbudzanie poczucia odpowiedzialności za środowisko, wśród mieszkańców gminy
- Wdrażanie programów służących edukacji ekologicznej, organizowanie konkursów poruszających zagadnienia ekologiczne w szkołach
- Udział w warsztatach oraz szkoleniach z zakresu ochrony środowiska pracowników UG
- Organizowanie edukacyjnych ścieżek przyrodniczych na terenie gminy

III STRATEGIA DZIAŁNIA

6 Strategia ochrony środowiska gminy Jastrząb do roku 2020

6.1 Cele i priorytety ekologiczne

6.1.1 Cel nadrzędny

Nadrzędny cel dokumentu zdefiniowano jako:

„Ochrona Środowiska naturalnego i zachowanie walorów przyrodniczych Gminy Jastrząb podstawą zrównoważonego rozwoju oraz poprawy jakości życia mieszkańców”

Wyznaczone w programie obszary problemowe są wypadkową analizy obecnego stanu środowiska, uwarunkowań wynikających z planów i programów wyższego szczebla, oraz specyfiki działalności gospodarczej i charakterystyki funkcjonalnej gminy. Na podstawie zdefiniowanych obszarów problemowych, wyznaczono 3 priorytety ekologiczne, które po części są kontynuacją i uszczegółowieniem dokumentów systemowych:

- OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH
- POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA
- EDUKACJA EKOLOGICZNA

W ramach obszarów priorytetowych wyszczególniono cele systemowe (średniookresowe do 2020 roku) determinujące realizację założeń programu w przewidywanym horyzoncie czasowym. Cele zostały określone w oparciu o identyfikację zagrożeń środowiskowych. Poszczególne cele formułują strategię działania, nadając kierunki działaniom, w których obrębie zostały sprecyzowane konkretne zadania.

6.1.2 Ochrona zasobów naturalnych

6.1.2.1 Cele średniookresowe do 2020 roku:

1. *Ochrona walorów przyrodniczych*
2. *Ochrona lasów i zwiększenie lesistości terenu gminy z uwzględnieniem różnorodności biologicznej*
3. *Racjonalne zagospodarowanie zasobami wodnymi i geologicznymi*
4. *Ochrona gleb i powierzchni ziemi*

6.1.3 Poprawa jakości środowiska

6.1.3.1 Cele średniookresowe do 2020 roku:

1. *Poprawa jakości powietrza*
2. *Poprawa jakości wód*
3. *Racjonalna gospodarka odpadami*
4. *Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym*

6.1.4 Edukacja ekologiczna społeczeństwa

6.1.4.1 Cele średniookresowe do 2020 roku:

1. *Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa, czynny udział mieszkańców w ochronie środowiska*

Poszczególne zadania niezbędne do osiągnięcia założonych celów ujęto w harmonogramie działań na lata 2013-2016, wraz z szacunkowymi kosztami realizacji i potencjalnymi źródłami finansowania zadań, jednostką odpowiedzialną za realizację oraz wskaźnikiem monitoringu wykonania zadania.

7 Harmonogram realizacji działań na lata 2013 – 2016 z perspektywą na lata 2017 – 2020

OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH						
w/k	Działania	Szacowane koszty (tys. zł) w okresach realizacji zadań		Jednostki i podmioty odpowiedzialne za realizację	Szacowane koszty (tys. zł)	Źródła finansowania
		2013 – 2016	2017 – 2020			
Ochrona walorów przyrodniczych						
Kierunek działań: Rozpoznanie walorów przyrodniczych i uporządkowanie systemu ochrony przyrody w gminie Jastrząb						
w	Inwentaryzacja przyrodnicza terenu gminy Jastrząb	20,00	-	Gmina Jastrząb	20,00	Budżet gminy, WFOŚiGW
w	Wyznaczenie obszarów i elementów środowiska wymagających objęcia formami ochrony przyrody	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	-
w	Analiza rozmieszczenia migracji fauny i odtwarzanie lokalnych korytarzy ekologicznych	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	-
w	Wdrażanie inicjatyw promujących walory środowiska przyrodniczego gminy Jastrząb	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	Budżet gminy, WFOŚiGW
Kierunek działań: Racjonalna gospodarka przestrzenna i rozwój gminy Jastrząb z uwzględnieniem jej wartości przyrodniczo – krajobrazowych						
w	Zrównoważony rozwój turystyki i rekreacji poprzez właściwe wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych gminy	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	-
k	Propagowanie wśród rolników działań zmierzających do utrzymania trwałych użytków zielonych w ramach zwykłej, dobrej praktyki rolniczej	-	-	ODR, Gmina Jastrząb	b.d.	-
k	Promowanie agroturystyki i rolnictwa ekologicznego, jako alternatywy dającej realny zysk materialny	-	-	ODR, Gmina Jastrząb	b.d.	-
Kierunek działań: Dbałość o tereny zieleni gminnej i zwiększanie ich powierzchni						
w	Budowa, modernizacja i pielęgnacja parków i skwerów	-	50,00	Gmina Jastrząb	50,00	Budżet gminy, PROW

OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH						
w/k	Działania	Szacowane koszty (tys. zł) w okresach realizacji zadań		Jednostki i podmioty odpowiedzialne za realizację	Szacowane koszty (tys. zł)	Źródła finansowania
		2013 – 2016	2017 – 2020			
w	Utrzymanie terenów zieleni przy drogach gminnych	30,00	30,00	Gmina Jastrząb	10,00/rok	Budżet gminy,
Ochrona lasów i zwiększenie lesistości gminy z uwzględnieniem różnorodności biologicznej						
Kierunek działań: Realizacja założeń Programu zwiększania lesistości Województwa Mazowieckiego na terenie gminy Jastrząb						
k	Zwiększenie udziału powierzchni zalesionych na terenie gminy	-	-	osoby fizyczne, osoby prawne, Gmina Jastrząb	-	ARiMR, Starostwo Powiatowe
Kierunek działań: Racjonalne gospodarowanie i ochrona zasobów leśnych jako przestrzenni dla funkcjonowania i rozwoju turystyki						
w	Przygotowanie infrastruktury, umożliwiające bezpieczne korzystanie z przestrzeni leśnej przez turystów	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	Budżet gminy
w	Usuwanie nielegalnych wysypisk śmieci	15,00	10,00	Gmina Jastrząb	5,00/rok	Budżet gminy,
Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi i surowcami						
Kierunek działań: Działania służące racjonalnemu gospodarowaniu zasobami wodnymi						
k	Podejmowanie inicjatywy przebudowy sieci melioracyjnej i miejscowej renaturyzacji odcinków rzek i dolin rzecznych	-	-	WZMiUW	b.d.	-
k	Utrzymanie, modernizacja i budowa małych zbiorników wodnych mających charakter retencyjny, stosowanie zabiegów agromelioracyjnych	-	-	Osoby fizyczne, WZMiUW,gmina Jastrząb	b.d.	-
Kierunek działań: Minimalizacja presji wywieranej na środowisko przez eksploatację kopalin						
k	Inicjatywa i wsparcie odpowiednich podmiotów w zakresie rekultywacji wyeksploatowanych wyrobisk i innych terenów zdegradowanych na skutek wydobycia kopalin	-	-	Właściciele terenów	b.d.	-
Kierunek działań: Racjonalizacja gospodarowania surowcami						
k	Eliminacja nielegalnej eksploatacji kopalin	-	-	Starostwo Powiatowe, Okręgowy Urząd Górniczy	-	-
k	Kontrola działalności w zakresie pozyskiwania surowców naturalnych	-	-	Starostwo Powiatowe, Okręgowy Urząd Górniczy	-	-
Ochrona gleb i powierzchni ziemi						
Kierunek działań: Ochrona gleb użytkowanych rolniczo						

OCHRONA ZASOBÓW NATURALNYCH						
w/k	Działania	Szacowane koszty (tys. zł) w okresach realizacji zadań		Jednostki i podmioty odpowiedzialne za realizację	Szacowane koszty (tys. zł)	Źródła finansowania
		2013 – 2016	2017 – 2020			
k	Inicjatywa zalesień gleb o najniższych klasach bonitacyjnych	-	-	osoby fizyczne, osoby prawne	-	ARiMR, Starostwo Powiatowe
k	Wpieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego	-	-	ODR, Gmina Jastrząb	b.d.	-
k	Realizacja programu rolnośrodowiskowego na terenie gminy	-	-	ODR, Gmina Jastrząb	b.d.	-
k	Upowszechnianie zasad dobrej praktyki rolniczej wśród rolników			ODR, Gmina Jastrząb	b.d.	-
Kierunek działań: Ochrona powierzchni ziemi, odzyskiwanie terenów zdegradowanych i zdewastowanych						
k	Rekultywacja gleb zdewastowanych i zdegradowanych, przywracająca im funkcje przyrodnicze, rekreacyjne lub rolne	-	-	osoby fizyczne, osoby prawne, Gmina Jastrząb	b.d.	WFOŚiGW, budżet gminy
k	Wprowadzania nasadzeń drzew i krzewów na gruntach nie użytkowanych rolniczo	-	-	osoby fizyczne, osoby prawne	-	ARiMR, Starostwo Powiatowe

POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA						
w/k	Działania	Szacowane koszty (tys. zł) w okresach realizacji zadań		Jednostki i podmioty odpowiedzialne za realizację	Szacowane koszty (tys. zł)	Źródła finansowania
		2013 – 2016	2017 – 2020			
Poprawa jakości powietrza						
Kierunek działań: Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego						
Ograniczenie emisji powierzchniowej						
w	Rozbudowa centralnych systemów zaopatrywania w energię cieplną	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	Budżet gminy, środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych

POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA						
w/k	Działania	Szacowane koszty (tys. zł) w okresach realizacji zadań		Jednostki i podmioty odpowiedzialne za realizację	Szacowane koszty (tys. zł)	Źródła finansowania
		2013 – 2016	2017 – 2020			
w	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	250,00	250,00	Gmina Jastrząb	500,00	Budżet gminy, WFOŚiGW
w	Regularne (przynajmniej raz do roku) czyszczenie przewodów kominowych w budynkach użyteczności publicznej	2,40	2,40	Gmina Jastrząb	0,80/rok	Budżet gminy
w	Wymiana kotłów na takie o większej sprawności lub zmiana paliw na bardziej ekologiczne, względnie odnawialne źródła energii w budynkach użyteczności publicznej	-	250,0	Gmina Jastrząb	250,00	Budżet gminy, WFOŚiGW
w	Opracowanie programu ograniczania niskiej emisji dla gminy	10,00	-	Gmina Jastrząb	10,00	Budżet gminy
w	Gazyfikacja gminy	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	Budżet gminy, środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych
Ograniczenie emisji liniowej						
w	Tworzenie systemu ścieżek rowerowych	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	PROW, budżet gminy
w	Wprowadzenie ograniczeń prędkości na drogach gminnych o pylącej nawierzchni	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	-
w	Bieżące utrzymanie nawierzchni dróg gminnych	30,00	30,00	Gmina Jastrząb	10,00/rok	Budżet gminy
Ograniczenie emisji punktowej						
w	Promocja zmiany profilu produkcji wpływająca na ograniczenie emisji substancji do powietrza	-	-	Gmina Jastrząb	-	-
w	Opracowanie założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	-	10,00	Gmina Jastrząb	10,00	Budżet gminy
Kierunek działań: Rozwój energetyki rozproszonej opartej na lokalnych źródłach						
w	Stworzenie systemu wsparcia inicjatyw instalacji systemów solarnych	-	-	Gmina Jastrząb,	b.d.	WFOŚiGW, budżet gminy

POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA						
w/k	Działania	Szacowane koszty (tys. zł) w okresach realizacji zadań		Jednostki i podmioty odpowiedzialne za realizację	Szacowane koszty (tys. zł)	Źródła finansowania
		2013 – 2016	2017 – 2020			
w	Wspieranie budowy biogazowni rolniczych	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	-
w	Promowanie wykorzystania biomasy jako lokalnego źródła energii o dużym potencjale	-	-	Gmina Jastrząb	-	-
w	Wdrożenie rozwiązań wykorzystujących kogenerację	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	Budżet gminy, środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych
Kierunek działań: Edukacja ekologiczna						
w	Propagowanie konieczności oszczędzania energii	-	-	Gmina Jastrząb	-	WFOŚiGW, budżet gminy
w	Uświadamianie o szkodliwości spalania paliw niskiej jakości oraz odpadów, ustanowienie systemu kar za spalanie odpadów	-	-	Gmina Jastrząb	-	WFOŚiGW, budżet gminy
w	Promocja niskoemisyjnych źródeł ciepła	-	-	Gmina Jastrząb	-	WFOŚiGW, budżet gminy
w	Uświadamianie społeczeństwa o korzyściach płynących z termomodernizacji budynków oraz użytkowania centralnych systemów ciepłowniczych	-	-	Gmina Jastrząb	-	WFOŚiGW, budżet gminy
Kierunek działań: Poprawa efektywności energetycznej						
w	Realizacja obowiązku oszczędności energii przez jednostki sektora publicznego	20,00	-	Gmina Jastrząb	20,00	Budżet gminy
w	Opracowanie założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	10,00	-	Gmina Jastrząb	10,00	Budżet gminy
Poprawa jakości wód						
Kierunek działań: Redukcja zanieczyszczeń dopływających do wód powierzchniowych i podziemnych						
w	Wdrożenie programu uporządkowania gospodarki wodno – ściekowej na terenie gminy	-	-	Gmina Jastrząb	-	-

POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA						
w/k	Działania	Szacowane koszty (tys. zł) w okresach realizacji zadań		Jednostki i podmioty odpowiedzialne za realizację	Szacowane koszty (tys. zł)	Źródła finansowania
		2013 – 2016	2017 – 2020			
w	Budowa systemów kanalizacyjnych i gminnej oczyszczalni ścieków komunalnych	-	3 000,00	Gmina Jastrząb	3 000,00	Budżet gminy, środki wspólnotowe za pośrednictwem programów operacyjnych
w	Opracowanie i wdrożenie programu wsparcia dla budowy i modernizacji przydomowych oczyszczalni ścieków i zbiorników bezodpływowych	50,00	50,00	Gmina Jastrząb	100,00	WFOŚiGW, budżet gminy
w	Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków i wdrożenie harmonogramu wywozu nieczystości płynnych i osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalniach	-	-	Gmina Jastrząb	-	-
w	Kontrola przestrzegania harmonogramu wywozu nieczystości płynnych, opracowanie systemu kar za niedotrzymanie harmonogramu wywozu	-	-	Gmina Jastrząb	-	-
k	Lokalizowanie i rejestrowanie nielegalnych zrzutów ścieków	-	-	Gmina Jastrząb, Starostwo Powiatowe	-	-
k	Wyposażenie kanalizacji deszczowej w urządzenia podczyszczające wody z terenów utwardzonych odprowadzane do gruntu lub wód powierzchniowych	-	-	osoby fizyczne, osoby prawne, Gmina Jastrząb	b.d.	-
Kierunek działań: Rozbudowa i modernizacja sytemu zaopatrzenia w wodę						
w	budowa sieci wodociągowej w Jastrzębiu ul. Zamoście (0,6 km)	b.d.	b.d.	Gmina Jastrząb	b.d.	WFOŚiGW, budżet gminy
	budowa sieci wodociągowej - II etap w Jastrzębiu (Osiedle Domków Jednorodzinnych – 0,4 km)	b.d.	b.d.	Gmina Jastrząb	b.d.	WFOŚiGW, budżet gminy
	budowa stacji uzdatniania wody w Gąsawach Rządowych	b.d.	b.d.	Gmina Jastrząb	b.d.	WFOŚiGW, budżet gminy
Racjonalna gospodarka odpadami						
Kierunek działań: Stworzenie warunków niezbędnych do utrzymania czystości i porządku na terenie gminy						

POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA						
w/k	Działania	Szacowane koszty (tys. zł) w okresach realizacji zadań		Jednostki i podmioty odpowiedzialne za realizację	Szacowane koszty (tys. zł)	Źródła finansowania
		2013 – 2016	2017 – 2020			
w	Organizacja i usprawnianie systemu selektywnego zbierania odpadów	-	-	Gmina Jastrząb	-	-
w	Przeprowadzanie przetargów na odbiór odpadów komunalnych z terenu gminy	-	-	Gmina Jastrząb	-	-
w	Coroczna analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi	-	-	Gmina Jastrząb	-	-
w	Nadzór nad systemem gospodarowania odpadami komunalnymi	-	-	Gmina Jastrząb	-	-
w	Utworzenie łatwo dostępnych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych	250,00	-	Gmina Jastrząb	250,00	WFOŚiGW, budżet gminy
w	Ograniczenie masy komunalnych odpadów zmieszanych oraz odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania	-	-	Gmina Jastrząb	-	-
w	Zapewnienie czystości ulic placów i terenów otwartych, przystanków komunikacyjnych, których utrzymanie leży w gestii gminy	30,00	30,00	Gmina Jastrząb	10,00/rok	Budżet gminy
w	Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych, przydomowych oczyszczalni ścieków, kontrola częstotliwości i sposobu ich opróżniania	-	-	Gmina Jastrząb	-	-
Kierunek działań: Wymiana i unieszkodliwienie wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu gminy do 2032 r						
w	Gromadzenie informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest	-	-	Gmina Jastrząb	-	-
w	Organizowanie systemu usuwania wyrobów zawierających azbest	50,00	100,00	Gmina Jastrząb	150,00	WFOŚiGW, budżet gminy
Kierunek działań: Kształtowanie postaw prośrodowiskowych w zakresie gospodarowania odpadami						
w	Organizowanie kampanii i akcji edukacyjno – informacyjnych dotyczących prawidłowego funkcjonowania gospodarki odpadami, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów komunalnych	1,00	1,00	Gmina Jastrząb	2,0	WFOŚiGW, budżet gminy
w	Organizacja kampanii edukacyjno – informacyjnych w zakresie prawidłowego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest	0,5	0,5	Gmina Jastrząb	1,00	Budżet gminy
Ochrona przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym						
Kierunek działań: Ograniczenie emisji hałasu do środowiska						

POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA						
w/k	Działania	Szacowane koszty (tys. zł) w okresach realizacji zadań		Jednostki i podmioty odpowiedzialne za realizację	Szacowane koszty (tys. zł)	Źródła finansowania
		2013 – 2016	2017 – 2020			
w	Budowa i modernizacja dróg na terenie gminy: w miejscowości Jastrząb ul. Zaciszna. ul. Miła, ul. Leśna, w miejscowości Wola Lipieniecka Duża, w miejscowości Nowy Dwór, w miejscowości Śmiłów, w miejscowości Gąsawy Plebańskie (Bukownica)	1 500,00	1 500,00	Gmina Jastrząb	3 000,00	Budżet gminy
w	Rozbudowa systemu ścieżek rowerowych, umożliwiającego sprawną komunikację	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	PROW, budżet gminy

EDUKACJA EKOLOGICZNA						
w/k	Działania	Szacowane koszty (tys. zł) w okresach realizacji zadań		Jednostki i podmioty odpowiedzialne za realizację	Szacowane koszty (tys. zł)	Źródła finansowania
		2013 – 2016	2017 – 2020			
Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa, czynny udział mieszkańców w ochronie środowiska						
Kierunek działań: Podnoszenie świadomości ekologicznej lokalnego społeczeństwa						
w	Kształtowanie postaw proekologicznych poprzez edukację, wskazywanie potrzeb i metod ochrony środowiska oraz wzbudzanie poczucia odpowiedzialności za środowisko, wśród mieszkańców gminy	1,00	1,00	Gmina Jastrząb	2,00	Budżet gminy
k	Wdrażanie programów służących edukacji ekologicznej, organizowanie konkursów poruszających zagadnienia ekologiczne w szkołach	-	-	Szkoły, Gmina Jastrząb	b.d.	WFOŚiGW, budżet gminy
w	Udział w warsztatach oraz szkoleniach z zakresu ochrony środowiska pracowników UG	1,00	1,00	Gmina Jastrząb	2,00	Budżet gminy
w	Organizowanie edukacyjnych ścieżek przyrodniczych na terenie gminy	-	-	Gmina Jastrząb	b.d.	WFOŚiGW, budżet gminy

UG – Urząd Gminy

UW – Urząd Wojewódzki

UM – Urząd Marszałkowski

MŚ – Ministerstwo Środowiska

URE – Urząd Regulacji Energetyki

RZGW – Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej

RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska

WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Jst – Jednostka Samorządu terytorialnego

UE – Unia Europejska

NFOŚIGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska

IV REALIZACJA ZAŁOŻEŃ PROGRAMU

8 Mechanizmy Finansowania Programu Ochrony Środowiska

Nakłady, poniesione podczas realizacji założeń Programu, są wartościami szacunkowymi. W ostatnich latach koszty wykazywały tendencję wzrostową. Skąd wniosek, że wydatki na ochronę środowiska i gospodarkę wodną będą wymagały dalszego wzrostu.

Głównymi kierunkami inwestowania, będzie realizacja przedsięwzięć w sferze gospodarki wodnej i ochrony wód, gospodarki odpadami oraz ochrony powietrza atmosferycznego, a także minimalizacja jego zanieczyszczenia, ochrony przyrody i różnorodności biologicznej oraz wzrostu lesistości gminy. W całym okresie, którego dotyczy Program, zwiększeniu powinny ulec nakłady poniesione na edukację ekologiczną i dostęp do informacji o środowisku.

Podstawowym źródłem finansowania będą środki publiczne, zarówno krajowe jak i zagraniczne. Dotyczy to głównie samorządu lokalnego i podmiotów komunalnych, na których spoczywa obowiązek wdrożenia wymagań w zakresie m.in. gospodarki odpadowej oraz wodno - ściekowej. Realizowane projekty, w dużej mierze będą korzystały z dofinansowania w ramach krajowego i zagranicznego systemu finansowego, który po przystąpieniu Polski do UE, znacznie rozszerzył możliwości wykorzystania środków funduszy zagranicznych. Unijny system finansowania pełni znaczną rolę w finansowaniu ochrony środowiska, jak również w mobilizowaniu środków krajowych i własnych, podmiotów realizujących inwestycje.

System finansowania ochrony środowiska w kraju, oparty jest na działalności Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzkich Funduszach Ochrony Środowiska, a także środkach uzyskanych w ramach pomocy Unii Europejskiej, wynikającej z realizacji Narodowej Strategii Spójności. Cele NSS realizowane są za pomocą programów operacyjnych, programów regionalnych, kierowanych przez zarządy poszczególnych województw i projektów współfinansowanych ze strony instrumentów strukturalnych. Nakłady ponoszone poprzez wdrażanie wymogów wspólnotowych w zakresie ochrony środowiska, obejmują przedsięwzięcia pokrywane, w głównej mierze przez środki z Programu Infrastruktura i Środowisko; tzw. Programu Regionalnego oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. System finansowania

uzupełniany będzie wsparciem z EkoFunduszu, Banku Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) oraz banków komercyjnych oraz źródła zagraniczne.

Źródła krajowe

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)[67].

O środki z NFOŚiGW mogą ubiegać się: jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorstwa, instytucje i urzędy, szkoły wyższe i uczelnie, jednostki organizacyjne ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe tj.: fundacje, stowarzyszenia, administracja państwowa oraz osoby fizyczne) oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej w celu finansowania przedsięwzięć.

Fundusz udziela dofinansowania w formie: dotacji, pożyczek, pożyczek płatniczych, kredytów udzielanych ze środków NFOŚiGW przez banki, dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek, umorzenia.

Środki finansowe z NFOŚiGW rozdysponowywane są w ramach następujących dziedzin:

- ochrona powietrza
- ochrona powierzchni ziemi
- ochrona wód i gospodarka wodna
- edukacja ekologiczna
- ochrona przyrody i krajobrazu oraz leśnictwo geologia i górnictwo
- programy interdyscyplinarne
- nadzwyczajne zagrożenia środowiska
- ekspertyzy i prace badawcze

[6] www.nfosigw.gov.pl

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie (WFOŚiGW)

Fundusz jest instytucja o zasięgu regionalnym. Co roku określane są zadania w ramach, których można ubiegać się o środki z **WFOŚiGW,** w poniższych dziedzinach:

- ochrona wód
- gospodarka wodna
- ochrona powietrza
- likwidacja niskich emisji szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo
- ochrona ziemi
- ochrona przyrody
- edukacja ekologiczna
- przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska
- monitoring środowiska

Pomoc finansową ze środków WFOŚiGW można uzyskać na zasadzie: oprocentowanej pożyczki, dotacji, nagrody na działalność na rzecz ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Dofinansowanie w formie pożyczki udzielonej ze środków WFOŚiGW w przypadku jednostek gminnych i gmin nie może być oprocentowane poniżej 2%, a dla pozostałych beneficjentów 3,5%. WFOŚiGW udziela także dotacji w wysokości 100% kosztów kwalifikowanych proekologicznych zadań z zakresu: edukacji ekologicznej, ochrony przyrody, opracowania opinii, ocen oraz badań naukowych, monitoringu środowiska i tworzenia systemów kontrolno-pomiarowych, likwidacji skutków oraz zapobiegania poważnym awariom, zadrzewień i zalesień oraz 50% kosztów całkowitych zadań inwestycyjnych i modernizacyjnych.

Bank Ochrony Środowiska S.A. (BOŚ)

BOŚ udziela kredytów m.in. na termomodernizację zakup lub montaż urządzeń służących ochronie środowiska. Kredyty udzielane mogą być we współpracy WFOŚiGW. Beneficjentami mogą być właściciele lub zarządcy budynków, jednostki samorządu terytorialnego, przedsiębiorcy.

Bank Gospodarstwa Krajowego124 (BGK)

BGK udziela kredytów na częściowe sfinansowanie gminnych projektów inwestycji komunalnych przewidzianych do współfinansowania z funduszy UE. Przewiduje też bonus za przedsięwzięcia termomodernizacyjne.

Samorządowy Program Pożyczkowy (SPP)

SPP jest adresowany m.in. do gmin które chcą realizować inwestycje infrastrukturalne na terenach wiejskich. Pożyczki udzielane są bez prowizji i dodatkowych opłat. Preferowane zadania dotyczą np. zaopatrzenia wsi w wodę oraz budowę i remont dróg gminnych. Organizatorem konkursu na udzielenie pożyczki jest Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR)

Wsparcie z ARiMR polega na dopłatach do upraw roślin energetycznych oraz udzielaniu kredytów na realizacje przedsięwzięć inwestycyjnych w rolnictwie i powiązanych z nim dziedzinach. Dopłaty są przeznaczone do upraw wierzby lub róży bezkolcowej.

<u>Źródła zagraniczne</u>

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2014-2020 (RPO WM)

RPO WM przewiduje możliwość współfinansowania projektów, których celem jest poprawa stanu środowiska, poprzez realizację inwestycji w zakresie:

- gospodarki wodnościekowej,
- gospodarki odpadami,
- zwiększenia udziału OZE w ogólnej produkcji energii,
- strategii niksoemisynych
- ochrony powietrza,
- systemów zarządzania i monitoringu środowiska oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego,

wprowadzania przyjaznych środowisku technologii (w instytucjach publicznych) oraz projektów w zakresie zachowania i ochrony istniejących zasobów dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Beneficjentami mogą być m.in. jednostki samorządu terytorialnego, , jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną, administracja rządowa, osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki, jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, partnerzy społeczni i gospodarczy, kościoły, spółki wodne, przedsiębiorcy itp.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 20124 – 2020 (POIiŚ)

POIiŚ przeznaczony jest głównie dla większych projektów, wykraczających znacznie poza obszar jednej gminy w przypadku gmin miejskich i miejsko-wiejskich. Stwarza możliwość współfinansowania następujących obszarów:

- wspierania efektywności energetycznej i wykorzystania OZE w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym,
- gospodarki wodnej,
- ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej
- ochrona i rekultywacja gleb
- gospodarki odpadami,
- rozwój przyjaznych dla środowiska systemów transportu,
- ochrona promocja i rozwój dziedzictwa kulturowego i naturalnego.

Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW)

Celem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. W ramach programu istnieje możliwość współfinansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska w następujących obszarach:

- odtwarzanie, chronienie i wzmacnianie ekosystemów zależnych od rolnictwa i leśnictwa;
- wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami i przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym;
- zwiększenie włączenia społecznego, ograniczanie ubóstwa i promowanie rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Program stanowić będzie kontynuację i rozwinięcie większości kierunków wsparcia realizowanych w okresie po przystąpieniu Polski do UE. PROW 2014 – 2020 będzie ukierunkowany szczególnie na kwestie związane z budową konkurencyjności rolnictwa, które jest dziedziną szczególnie istotną z punktu widzenia rozwoju polskiej gospodarki i obszarów wiejskich, a zarazem, z racji problemów strukturalnych i wyzwań rozwojowych, wymaga znacznego i odpowiednio ukierunkowanego wsparcia. Działania podejmowane w ramach Programu będą komplementarne do działań prowadzonych w ramach innych programów operacyjnych na poziomie krajowym i regionalnym.

Instrument finansowy LIFE na lata 2014-2020

W chwili obecnej trwają prace nad kształtem Instrumentu Finansowego LIFE w kolejnej perspektywie finansowej 2014-2020. W ramach tych prac, Komisja Europejska promuje ideę tzw. projektów zintegrowanych (integrated projects), których celem jest rozwiązanie w szerokiej skali problemów środowiskowych w następujących obszarach tematycznych: przyroda, woda, odpady, powietrze oraz adaptacja do zmian klimatu. Budżety takich projektów mogą sięgać nawet kilkudziesięciu milionów euro. Komisja Europejska przewiduje zwiększony udział dofinansowania projektów zintegrowanych ze środków LIFE, deklaruje również dla beneficjentów pomoc, zarówno podczas przygotowywania wniosków, jak również realizacji projektów (planowana jest uproszczona dwustopniowa procedura selekcji wniosków, uproszczony system raportowania).

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Norweski Mechanizm Finansowy jest formą bezzwrotnej pomocy finansowej, przede wszystkim wspiera ochronę środowiska, w ty m.in. redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii, promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami, ochrony kulturowego dziedzictwa europejskiego, rozwoju zasobów ludzkich. Wysokość udzielanego dofinansowania to 60% całkowitych kosztów kwalifikowalnych zadania. Wyjątki stanowi przypadek gdy 15% lub więcej całkowitych kosztów kwalifikowalnych projektu będzie współfinansowane z budżetu państwa lub budżetu jednostek samorządu terytorialnego. Wtedy finansowe wsparcie dla reszty kosztów kwalifikowanych projektu może sięgać nawet do 85% kosztów kwalifikowalnych

zadania. Wnioskodawcami mogą być podmioty prywatne czy też publiczne, komercyjne bądź niekomercyjne, oraz organizacje pozarządowe.

Europejski Fundusz Efektywności Energetycznej (EFEE)

EFEE zapewnia w szczególności instrumenty finansowe na publiczne projekty z zakresu efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii, które będą realizowane na terenie Unii Europejskiej. Wspierając inwestycje w dwojaki sposób: albo bezpośrednio je finansując, albo wspierając je poprzez instytucje finansowe. Fundusz działa do 31.03.2014 r.

ELENA – Inteligentna Energia – Program dla Europy

Instrument o nazwie ELENA (z ang. European Local Energy Assistance) finansuje pomoc techniczną na opracowanie i wdrożenie dużych programów inwestycyjnych. ELENA ma przyspieszyć mobilizację funduszy na duże inwestycje w efektywność energetyczną i odnawialne źródła energii na poziomie lokalnym. Cel ten realizowany jest poprzez udzielanie władzom lokalnym, regionalnym, bądź innym instytucjom publicznym niezbędnego wsparcia finansowego, a opcjonalnie także merytorycznego, w zakresie kompleksowego planowania inwestycji. Programy inwestycyjne mogą obejmować modernizację budynków publicznych, prywatnych, oświetlenia ulicznego, sygnalizacji świetlnej, sieci ciepłowniczej, wymianę floty transportowej oraz infrastruktury.

Ponadto w ramach wsparcia finansowego w realizacji inwestycji można ubiegać się o środki z:

- Programu dla Europy Środkowej na lata 2014 – 2020
- Programu PolSEFF
- Program Inteligentny Rozwój na lata 2014 – 2020
- Program Wiedza, Edukacja, Rozwój na lata 2014 – 2020

9 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Zarządzanie programem odbywa się z wykorzystaniem instrumentów zarządzania środowiskiem, pozwalających na weryfikację realizacji przyjętej polityki ochrony środowiska. Instrumenty wybrano w oparciu o przedstawiony przez B. Poskrobko podział, wyróżniając:

- instrumenty prawno-administracyjne,
- instrumenty ekonomiczne,
- instrumenty społeczne,
- regulacje ogólnoprawne.

Instrumenty prawno-administracyjne

Normy o charakterze ogólnym, do których zalicza się przepisy dotyczące użytkowania i ochrony środowiska, w tym odnoszące się do organizacji systemu zarządzania środowiskiem, systemu monitoringu ekologicznego, sprawozdawczości i zakresu ochrony środowiska itp.

Normy ekologiczne szczegółowe, dotyczące ochrony poszczególnych komponentów środowiska: kopalin, powierzchni ziemi, powietrza, wód lasów, roślin i zwierząt, krajobrazu i przestrzeni oraz norm wytwarzania. Normy ekologiczne można podzielić na:

- Normy jakościowe środowiska (normy imisji) – charakteryzujące pożądany stan środowiska np. maksymalne stężenie substancji w powietrzu;
- Normy emisji – określające maksymalne dozwolone do wprowadzenia do środowiska ilości zanieczyszczeń;
- Normy techniczno – technologiczne określające parametry procesu produkcji zmniejszającego uciążliwość dla środowiska;
- Normy produktowe – określające parametry lub cechy produktów, głównie zanieczyszczających środowisko.

Normy określają pewne ramy umożliwiające realizację i funkcjonowanie zamierzenia bez powodowania szkody w środowisku. Natomiast narzędziami regulującym prawidłowe korzystanie ze środowiska z zapewnieniem jego ochrony są ustanowione przez prawodawcę

procedury i zalecenia oraz bardziej rygorystyczne zakazy i nakazy (poparte sankcjami prawnymi) bezpośrednio wpływające na sposoby postępowania.

Całkowite zakazy dotyczą m.in.:

- emisji związków niebezpiecznych dla środowiska i zdrowia człowieka,
- stosowania technologii niebezpiecznych dla środowiska,

Nakazy mogą dotyczyć np.:

- ograniczenia produkcji ze względu na nadmierną emisję zanieczyszczeń,
- zamknięcia zakładu ze względu na jego uciążliwość dla ludzi i środowiska,
- sporządzania oceny oddziaływania na środowisko,

Zakazy i nakazy są zazwyczaj stosowane łącznie z innymi instrumentami, często towarzyszą im określone standardy (normy) lub pozwolenia, które są uszczegółowieniem wymagań stosunku do konkretnego podmiotu.

Pozwolenia prawno – administracyjne

Wyróżnia się pozwolenia:

- emisyjne,
- eksploatacyjno – reglamentacyjne.

Pozwolenia emisyjne dotyczą:

- wprowadzania ścieków do wód lub powierzchni ziemi,
- wytwarzania odpadów,
- emitowania hałasu,
- emitowania pól elektromagnetycznych,
- zintegrowanego oddziaływania na środowisko.

Szczególnym przypadkiem pozwolenia emisyjnego jest pozwolenie zintegrowane w którym uwzględnia się wszystkie emisje, łącznie z tymi, które nie wymagają pozwolenia.

Pozwolenia eksploatacyjno-reglamentacyjne dotyczą użytkowania środowiska, są to m.in.:

- koncesje na wydobywanie kopalin ze złóż,
- pozwolenia na wycinanie drzew i krzewów,
- pozwolenia wodnoprawne w zakresie: wykonywania urządzeń wodnych, poboru wód podziemnych,
- rolniczego wykorzystania ścieków,
- decyzje ustalające warunki regulacji cieków wodnych, budowy wałów przeciwpowodziowych, robót melioracyjnych, odwodnień budowlanych oraz innych robót ziemnych,
- decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

Instrumenty ekonomiczne

Są obok mechanizmów przymusu bezpośredniego jednym z podstawowych narzędzi realizacji polityki ekologicznej. Wpływają na decyzje podejmowane przez podmioty gospodarcze, jak przedsiębiorstwa, a także jednostki i społeczności. Zasadą działania instrumentów ekonomicznych jest kreowanie bodźców i informacji ukierunkowujących zachowanie użytkowników środowiska, przekazywane pośrednio za pomocą mechanizmu rynkowego. Przy dobrze skonstruowanych i lub zaadresowanych instrumentach zignorowanie przekazywanych przez nie sygnałów, powinno być dla podmiotów nieopłacalne.

Ze względu na czas jaki zajmuje dotarcie bodźca poprzez rynek do odbiorcy instrumenty ekologiczne nie zapewniają odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa ekologicznego, dlatego powinny pełnić rolę uzupełnienia lub wzmocnienia narzędzi prawno – administracyjnych.

Z instrumentów ekonomicznych wymienić należy:

Instrumenty o charakterze danin publicznych

Do grupy danin publicznych zaliczają się podatki i opłaty.

Różnica między opłatami i podatkami ekologicznymi polega na sposobie wykorzystania dochodów z tytułu ich pobrania. Z założenia dochody pochodzące z opłat powinny być przeznaczone na finansowanie procesów ochrony i gospodarowania środowiskiem. Podatki stanowią ogólny dochód budżetowy (gminy). Główne rodzaje opłat ekologicznych to:

- Opłata za gospodarcze użytkowanie środowiska

Do najważniejszych należą:

- opłaty za pobór wody na cele gospodarcze,
- opłaty za gospodarowanie zasobami mineralnymi,
- opłaty za wyłączenie gruntów z produkcji rolnej lub leśnej,
- opłaty za wycinanie drzew i krzewów,
- podatek gruntowy i leśny.

- Opłata za wydalanie zanieczyszczeń

  W tym zakresie wymienić należy:
  - opłaty za emisję do powietrza zanieczyszczeń gazowych i pyłowych,
  - opłaty za odprowadzanie ścieków do wód powierzchniowych lub do gleby,
  - opłaty za umieszczenie odpadów na wysypisku,
  - opłaty za emisje hałasu,
  - opłaty za promieniowanie elektromagnetyczne.
- Opłaty usługowe

  Opłaty usługowe pobiera się za:
  - dostawę wody,
  - odprowadzanie i oczyszczanie ścieków,
  - wywóz i unieszkodliwianie odpadów stałych i ciekłych
- Opłaty produktowe i depozytowe

Mają na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń oraz wytwarzanie i użytkowanie najmniej uciążliwych dla środowiska produktów. Jest to płatność za każdą jednostkę wprowadzanego do środowiska zanieczyszczenia lub potencjalnie szkodliwych dla środowiska produktów.

Instrumenty oparte o transakcje rynkowe

Z tej grupy instrumentów należy wyróżnić:

Zbywalne prawa do emisji zanieczyszczeń, określane mianem: pozwoleń, certyfikatów emisyjnych, uprawnień do emisji, kredytów redukcji emisji (przedmiot obrotu pozwoleń na emisję)

Administracyjne kary pieniężne

Inaczej sankcje za korzystanie ze środowiska bez pozwoleń lub niezgodnie z przepisami w sposób szkodliwy. Kary pieniężne wymierzane są za niedotrzymanie standardów środowiskowych: naruszenie ustaleń decyzji administracyjnych, brak lub nieprawomocność decyzji.

Najczęściej kary ponoszone są:

- za przekroczenie określonych w pozwoleniu ilości lub rodzaju gazów i pyłów wprowadzanych do powietrza, stanu lub składu ścieków, ilości pobranej wody, poziomów hałasu,
- wycinanie drzew i krzewów bez pozwolenia,
- niszczenie zieleni podczas robót ziemnych,
- naruszenie warunków decyzji określającej rodzaj, miejsce oraz sposób magazynowania i składowania odpadów albo decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska odpadów.

Subwencje

Mianem subwencji można określić zewnętrzną pomoc finansową udzielaną przez państwo, podmiotą gospodarczym.

Subwencje można podzielić na:

dotacje bezpośrednie – pochodzące z budżetu państwa, samorządów lokalnych, funduszy ekologicznych, pomocy zagranicznej w formie bezzwrotnych dotacji, kredytów i pożyczek udzielanych na preferencyjnych zasadach.

dotacje pośrednie – zróżnicowanie podatkowe, ulgi podatkowe, podatek akcyzowy dotyczące działalności gospodarczej, bezpośrednio związanej z ochroną środowiska.

Ekologiczne zabezpieczenia finansowe

Stanowią sposób zabezpieczenia roszczeń za wyrządzone na skutek działalności podmiotu szkody. Zabezpieczenia mogą przybrać formę: zastawu ekologicznego lub ubezpieczenia ekologicznego.

Instrumenty społeczne

Zasadą działania instrumentów społecznych jest oddziaływanie na jednostki i grupy społeczne w celu ukierunkowania ich proekologicznego zachowania. Charakteryzuje je największy stopień wzajemnego oddziaływania zwrotnego, w relacji system zarządzający obiekt zarządzania czyli społeczeństwo, i w drugą stronę społeczeństwo – system zarządzający.

Instrumenty społeczne można podzielić na:

- Edukacja ekologiczna:
  - instrumenty zorganizowane,
  - instrumenty niezorganizowane;

Edukacja ekologiczna społeczeństwa powinna skutkować prawidłowym postrzeganiem środowiska i miejscem w nim człowieka; rozumieniem procesów zachodzących w środowisku i wpływu na nie działalności człowieka, poznaniem narzędzi zarządzania środowiskiem i mechanizmów ich funkcjonowania; umiejętnością zdobywania informacji o stanie środowiska. Specyficzną formą przekazywania aktualnej informacji jest propaganda ekologiczna, której celem jest upowszechnianie działań bezpośrednich użytkowników środowiska i przedsięwzięć prośrodowiskowych.

- Negocjacje i umowy dobrowolne,
- Działania nieformalne:
  - nacisku bezpośredniego (petycje zbieranie podpisów, manifestacje, demostracje, pikietowanie),
  - lobbystyczne (konsultacje społeczne, tworzenie alternatyw w stosunku do oficjalnej polityki ekologicznej, publikowanie niezależnych badań itp.)
  - usługowe (zielone linie, centra informacyjne, biura porad)
  - komplementarne (wspomagające istniejące procedury)
- Instrumenty oddziaływania psychospołecznego,

Instrumenty ogólnoprawne

- Regulacje prawne o charakterze ustrojowym (formy własności dóbr, prawa i obowiązki podmiotów gospodarczych w użytkowaniu i ochronie środowiska),

- Przepisy prawne regulujące zarządzanie gospodarką, społeczeństwem i środowiskiem (kształtowanie dochodów i wydatków, formy ochrony obszarów cennych przyrodniczo, rangę i charakter prawny polityki ekologicznej, zasady prowadzenia działalności gospodarczej oddziaływującej na środowisko),
- Przepisy prawa powszechnego (zapisy dotyczące ochrony środowiska w kodeksach: karnym, cywilnym, pracy, postępowania cywilnego i administracyjnego),

10 Monitoring realizacji programu

Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto, że system monitoringu realizacji programu sprawowany będzie w następujących zakresach:

- monitoring środowiska – w oparciu o mierniki realizacji programu,
- monitoring założeń programowych – poprzez kontrolę stopnia realizacji celów i działań ujętych w programie.

Zgodnie z zapisami prawa ochrony środowiska, w perspektywie czteroletniej odbywać się będzie aktualizacja programu, natomiast w dwuletnich odstępach czasowych sporządzany będzie raport z wykonania programu, który jest oceną poziomu zaawansowania realizacji przyjętych w nim celów i działań.

O stopniu wdrożenia programu świadczyć będą wartości wskaźników, których zachowanie (wzrost, spadek lub stagnacja) jest bezpośrednim efektem realizacji celów/działań określonych w programie.

W celu określenia wartości wskaźników wykorzystane zostały informacje uzyskane z Urzędu Gminy Jastrząb, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Warszawie, Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie, Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Marszałkowskiego, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska.

Wskaźniki realizacji Programu ochrony środowiska

Lp.	Nazwa wskaźnika	jednostka	Wartość
1	Poziom zanieczyszczeń powietrza według oceny rocznej	Dwutlenek siarki	A
		Tlenki azotu	A
		Tlenek węgla	A
		Dwutlenek węgla	A
		Pył 2,5 PM	C
		Pył 10 PM	C
		Bezno(a)piren	C
	Liczba przyłączy do sieci gazowej	sztuki	3
	Długość sieci gazowej na terenie gminy	km	0
	Odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	liczba gospodarstw	0
	Udział wód podziemnych w wodach przeznaczonych do konsumpcji	%	100
	Zużycie wody	m^3	197 000
	Ilość odbieranych nieczystości ciekłych	m^3/rok	5 489
	Liczba mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie	liczba gospodarstw	0
	Długość sieci kanalizacyjnej	km	0
	Liczba przyłączy kanalizacyjnych	sztuki	0
	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków	sztuki	9
	Liczba rozpoznanych złóż surowców mineralnych	Ilość	39
	Masa zebranych odpadów	Mg	244,59
	Ilość odpadów zebranych selektywnie	Mg	ok. 40
	Ilość miejsc z glebami o przekroczonych standardach jakości	km^2	b.d.
	Udział gruntów leśnych i zalesionych w powierzchni ogólnej	%	10,6
	Ilość form ochrony przyrody	liczba	1
	Powierzchnia obszarów chronionych	ha	310

11 Literatura

1. Krajowa strategia ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Programem Działań na lata 2007-2013, Ministerstwo Środowiska, Warszawa, 2003;
2. Krajowy plan gospodarki odpadami 2014, Rada Ministrów (Uchwała Nr 217 z dnia 24 grudnia 2010 r., M.P. Nr 101, poz. 1183);
3. Monitoring Chemizmu Gleb Ornych Polski w latach 2010-2012, IOŚ, Puławy 2012;
4. Projekt Aktualizacji Planu Zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego, Warszawa 2013;
5. Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do 2016 roku, Minister Środowiska, Warszawa, 2008;
6. Program małej retencji dla Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2008 ;
7. Program Ochrony Powietrza dla strefy mazowieckiej, Warszawa 2013;
8. Program Ochrony i Rozwoju Zasobów Wodnych Województwa Mazowieckiego w zakresie udrożnienia rzek dla ryb dwuśrodowiskowych Warszawa 2006;
9. Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032, Rada Ministrów (Uchwała Nr 122 z dnia 29 lipca2009 r., M.P. Nr 50, poz. 735);
10. Program zwiększania lesistości dla Województwa Mazowieckiego do roku 2020, Samorząd Województwa Mazowieckiego, Warszawa, 2007 (Uchwała Nr 18/07 z dnia 19 lutego 2007 r.);
11. Roczna Ocena Jakości Powietrza w województwie mazowieckim. Raport za rok 2012, WIOŚ, Warszawa 2013;
12. Stan środowiska w Województwie Mazowieckim w 2012 roku, WIOŚ, Warszawa 2013;
13. Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 (aktualizacja);
14. Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Szydłowieckiego (aktualizacja);
15. Strategia Rozwoju Powiatu Szydłowieckiego (aktualizacja);
16. Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami dla Gminy Jastrząb na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2016;
17. Program usuwania azbestu z terenu gminy Jastrząb;
18. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Jastrząb;

www.wrotamazowsza.pl

www.stat.gov.pl/gus

www.ure.gov.pl/uremapoze/mapa.html

www.mg.gov.pl

www.msodi.mazovia.pl

www.ekoinnowacjenamazowszu.pl

www.gdos.gov.pl.

http://poradnik.ekoportal.pl

www.warszawa.rdos.gov.pl

www.pgi.gov.pl/

www.czystelasy.edu.pl

www.emas.mos.pov.pl

www.programcp.org.pl

www.vc.com.pl

www.gios.gov.pl

http://ec.europa.eu/healtheu

www.liderpolskiejekologii.pl